

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete 2

Avancerad nivå

Malungsbors historiebruk

Kollektivt användande av historia i det offentliga

A Study Concerning the Collective Use of History in Public

Författare: Bente Mellquist Danielson

Handledare: Jan Fredriksson

Examinator: Lars Båtefalk

Ämne/huvudområde: Historia IV med didaktisk inriktning

Kurskod: Hi3020

Poäng: 15hp

Examinationsdatum: 2016-06-01

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract:

Denna uppsats diskuterar hur invånare i Malung använder historia kollektivt i det offentliga. Det visar sig att invånarna i mångt och mycket använder historia för att markera en *Guldålder* där orten Malung i Sverige en gång var ett blomstrande industrisamhälle, idag ett minne blott. Användning av historia i Malung visar sig vara en önskan att återvända till den tid då orten var ledande i landet inom skinn-, päls- och kvarnstensindustrin. Men det är inte inom skinn, päls och kvarnstenstillverkning som återskapandet av det förflutna syns, utan i andra mer generella historiska och vardagsnära områdena såsom vävning, malning och bakning, där en mer allmän historia eftersträvas. Skinn-, päls- och kvarnstensindustrin återfinns således inte som grund för en identitet när det gäller historiebruk i Malung.

Nyckelord:

Historiebruk, historia, lokalhistoria, föreningar, Malung, identitet, användande av historia, Malungsbör, skinn, päls, kvarnsten, malungsmål

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
2. SYFTET	2
3. MATERIAL OCH METOD	2
3.1 Material.....	2
3.2 Metod	3
3.3 Etiska överväganden.....	4
3.4 Avgränsningar.....	4
4. DEN GEOGRAFISKA OCH HISTORISKA KONTEXTEN	6
5. TIDIGARE FORSKNING OM HISTORIEBRUK	8
5.1 Teoretiskt ramverk	11
5.2 Begreppsbestämning	14
6. UNDERSÖKNING.....	15
6.1 Föreningsansökningar/bidrag och arrangemangsbidrag	15
6.2 Kulturpristagare	16
6.3 Kulturföreningar i Malung som använder historia	18
6.3.1 Skinmuseum och fiskemuseet i Öje	18
6.3.2 Föreningen Big Wheels	19
6.3.3 Skinnutställningen på Jannesgården.....	20
6.3.4 Yttermalungs bagarestugeförening.....	21
6.3.5 Edets kvarn i Yttermalung.....	21
6.3.6 Malungs folkdanslag	22
6.3.7 Öje väv & bak	23
6.3.8 Malungur.....	23
6.3.9 Quarnstensgrufvans vänner.....	24
6.3.10 Talô Malungsmål	25
6.3.11 Malungs vävkammare	27
6.3.12 Malungs hembygdsförening.....	28
7. DISKUSSION	31
7.1 Malung-Sälens kommuns register över kulturpristagare	31
7.2 Föreningar och bidrag	36
7.3 Föreningar och generationsskifte	37
7.4 Historiebruket i Malung.....	41
7.5 Varför håller de på med det de gör, vad fyller det för funktion?	43
8. SAMMANFATTNING	44
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	46

1. INLEDNING

Idag lever vissa människor bokstavligen i det förflutna fast ändå inte. Du kan lätt färdas bakåt i tiden och leka Vikingar eller förflytta dig till medeltiden. Du kan bli kung eller drottning, träl eller bonde. Eller varför inte idka fäbodbruk med djur och producera mjölkprodukter som är en gammal historisk näring och som till viss del återuppstått. Amerikanska bilar från 1950-talet är idag stor nostalgi och mycket populärt i vissa kretsar där utstyrelse som 1950-tals inspirerade kjolar, brylkräm och hövolmat hår ingår. Även jag är ”såld” på vissa delar av mänsklighetens historia. Jag är med i en grupp som sjunger och spelar medeltida ballader, utklädda i, som vi anser, tidsenliga kläder. Att bruka historien för att leva sig in i andra epoker och tider är inget nytt. Redan under renässansen var antiken dyrkad som ett ideal och visade sig i kläder och mentalitet. Det fanns en nostalgisk känsla av att livet var bättre förr, i detta fall livet under antiken. Medeltidsveckan i Visby på Gotland drar flera tusen människor som vill äta, klä sig och leva som på medeltiden. Den mörka medeltiden har blivit ljus, trendig och populär. Fler och fler vill äta kålsoppa, bära munkkläder eller spänna en båge för att träffa en piltavla tillverkad av halm.

Historiebruket i Sverige yttrar sig även på annat sätt. Att släktforska och ta del av hur sedan länge döda förfäder levde är idag ett mycket stort intresse. Det anordnas kurser för att lära sig att släktforska och vilka verktyg och forum som lämpar sig bäst för att finna information om förfäder. Släkträd som sträcker sig tillbaka till 1600-talet är inte ovanligt. Dessa släkträd läggs sedan ut på internet där flera kan ta del av informationen och eventuellt länka samman den med sitt eget släkträd som på det sättet blir större. Vid släktforskardagarna i Karlstad kom självaste kung Birger Magnusson på besök. Här var en person på besök föreställande och utklädd till kung Birger Magnusson (1280-1321). Kläderna bestod av lång röd pälskantad mantel med guldfärgad hellång kjortel under samt en guldkrona på huvudet.¹ Det var en typisk kungaklädsel från medeltiden som vi uppfattar det idag, där kronan symboliserar makt och kläderna hög status.

Användandet av historien i olika sammanhang är alltså inget ovanligt och fyller uppenbarligen en funktion hos individer men även hos grupper, samhällen och nationer. Historiebruket, det vill säga att använda historia, återfinns överallt i det svenska samhället idag. Hembygdsgårdar vårdar och ömmar om varje liten trätallrik och varje liten träsked för att det förmedlar det gamla bondesamhället som för länge sedan är borta. Historiebruket finns överallt och fyller en vardaglig viktig funktion hos många entusiaster. Det jag vill göra i denna uppsats är att koncentrera mig på en mindre ort i Sverige för att försöka kartlägga ortens historiebruk. Jag har valt Malung i Malung-Sälens kommun för att undersöka Malungsbors kollektiva historiebruk i det offentliga.

¹ Nosff Nyköping-Oxelösund Släktforskarförening <http://nosff.org/historiskt-mote-vid-helgens-slaktforskardagar-karlstad/>

2. SYFTET

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur Malungsbor kollektivt motiverar användandet av historia i det offentliga. Det vill säga hur föreningsdeltagare motiverar betydelsen av sitt eget, samt hur kommunpolitiker motiverar betydelsen av kommunmedborgares användande av historia. Med kollektivt och offentligt avses föreningslivet och dess medlemmar och hur de tillsammans gör aktiviteter som bjuder in besökare och allmänheten att delta.

3. MATERIAL OCH METOD

3.1 Material

Eftersom jag under en mandatperiod (2010-2014) satt i kultur- och fritidsnämnden i Malung-Sälens kommun fick jag god kännedom om vilka föreningar som fanns i kommunen och vad de gjorde. Under de åren fick jag ta del av föreningsbidragsansökningar, arrangemangsbidragsansökningar och annan info om vad föreningarna hade för aktiviteter både inåtriktade och utåtriktade. Jag har via kommunens kulturpristagarregister,² föreningsregister,³ föreningsbidrags- och arrangemangsbidragsansökningar,⁴ intervjuer med av mig utvalda historiebrukande föreningar,⁵ samt två historiebrukande förenings hemsidor, Malungur⁶ och Quarnstensgrufvansvänner,⁷ tagit del av de föreningar i Malung som brukar historia, (se vidare under punkten Avgränsningar punkt 3.4 s. 4 hur detta urval gjorts). Kultur- och fritidsnämndens utdelade kulturpris till personer, föreningar eller företag grundas på orsbornas nomineringar där sedan nämnden väljer pristagare. Detta material är intressant för att få en bild av vad som är önskvärt när det gäller historiebruk eller icke historiebruk i kommunen. Orsbornas nomineringar bygger inte på att det finns någon ”lista” med föreningar eller personer som de kan utgå ifrån utan är helt fritt att nominera vem man vill i hela kommunen. Därför är jag medveten om att en del av de pristagare som finns att ta del av på kommunens hemsida inte brukar historia.

² Malung-Sälens kommuns hemsida register över kulturpristagare. Hämtad den 2 maj, 2016 från Malung-Sälens kommuns hemsida. <http://www.malung-salen.se/kulturfritidochturism/kulturochsevardheter/kulturpris.4.73524e2413e64b1dd111405.html>

³ Malung-Sälens kommuns föreningsregister. Kultur- och fritidsförvaltningen i Malung-Sälens kommun.

⁴ Malung-Sälens kommuns föreningsbidrags och arrangemangsbidragsansökningar för åren 2011-2015. Kultur- och fritidsförvaltningen i Malung-Sälens kommun.

⁵ Se lista på dessa föreningar i Bilaga 2.

⁶ Malungur, <http://malungur.webnode.se/> Hämtad den 2 maj, 2016, 18.22.

⁷ Quarnstensgrufvansvänner, <http://www.quarnstensgrufvansvanner.se/> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.44.

3.2 Metod

Min metod började med att söka i Kultur- och fritidsförvaltningens föreningsregister över föreningar i Malung som brukar historia för att därefter ringa upp de kontaktpersoner som är återgivna i registret för en kortare telefonintervju utifrån en enkät jag gjort för ändamålet.⁸ För att veta vilka föreningar som brukade historia, förutom min egen erfarenhet av föreningarnas aktiviteter när jag satt i kultur- och fritidsnämnden har jag tagit del av föreningsbidragsansökningar som föreningar gjort till kultur- och fritidsförvaltningen i kommunen och de motiveringar de haft för sina bidragsansökningar. Men jag har även valt ut dem efter det namn de kallar sin förening. Det vill säga heter föreningen Malungs vävkammare har jag utgått från att de utövar någon form av historiskt bruk eftersom att väva är en historisk tradition med tusenåriga anor. Har föreningen haft namn där jag bedömt att de inte haft med historiebruk att göra såsom vägföreningar (här kan förvisso historiebruk förekomma eftersom äldre vägsträckor och stigar röjs och vårdas) och jaktföreningar har jag uteslutit dessa föreningar. Likaså har alla idrottsföreningar uteslutits. Ett urval var nödgat att göras eftersom föreningar i bygden, cirka 260 stycken, är långt över vad denna uppsats skulle hinna med att analysera när det gäller att syna om det återfinns historiebruk.

Därefter har kontakt tagits med föreningarnas kontaktpersoner som finns namngivna i kommunens föreningsregister.⁹ Samtalet har antecknats med stödord. Jag har sökt upp Malungs bibliotek för att där sitta och kopiera och anteckna från dokument som Malung-Sälens kultur- och fritidsförvaltnings föreningsarkiv har om föreningars ansökan om föreningsbidrag och arrangemangsbidrag till olika verksamheter och arrangemang. Två föreningars hemsidor har besökts för att läsa verksamhetsberättelser och för att utläsa historiebruk. Här finns för exempelvis användande av äldre sångtexter vid underhållning,¹⁰ uppvisande eller guidning av äldre föremål och hantverk.¹¹ Även kommunens hemsida där det finns registrerat vilka som fått kulturpriset sedan flera år tillbaka har undersökts.¹² Allt detta material har sedan analyserats via Karlssons typologi¹³ och Storms användning av Aronssons definitioner av historikern Hayden Whites fyra olika historieberättelser¹⁴ för att utröna hur Malungsbors kollektivt brukar historia i det offentliga och vilken funktion detta historiebruk

⁸ Se Bilaga 1.

⁹ Malung-Sälens kommuns föreningsregister. Kultur- och fritidsförvaltningen i Malung-Sälens kommun.

¹⁰ Malungur

¹¹ Quarnstensgrufvans vänner

¹² Malung-Sälens kommuns hemsida register över kulturpristagare

¹³ Karlsson, Klas-Göran, 2014. Historia, historiedidaktik och historiekultur. s. 72. I: *Historien är närvarande. Historiedidaktik som teori och tillämpning*. Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf (red.). Studentlitteratur.

¹⁴ Storm, Anna, 2005, *Koppardalen. Om historiens plats i omvandlingen av ett industriområde.*, s. 15-16. Avd. för teknik- och vetenskapshistoria Kungl. tekniska högskolan.

yller. Det vill säga jag har via Karlssons typologi försökt utröna vilket bruk som behovet vill täcka och vilka brukare som har detta behov samt vilken funktion detta behov fyller via Storms användning av Aronssons definition av Haydens fyra historieberättelser. Se vidare under punkt 5, Tidigare forskning om historiebruk.

3.3 Etiska överväganden

Enligt de forskningsetiska principerna som framställts av Vetenskapsrådet i Sverige ska vissa förhållningsregler beaktas när uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare bidrar med underlag eller material i en uppsats eller projekt. Informationskravet innebär:

Forskaren skall informera uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare om deras uppgift i projektet och vilka villkor som gäller för deras deltagande. De skall därvid upplysas om att deltagandet är frivilligt och om att de har rätt att avbryta sin medverkan. Informationen skall omfatta alla de inslag i den aktuella undersökningen som rimligen kan tänkas påverka deras villighet att delta.¹⁵

I mina kontakter med föreningarna¹⁶ har jag förklarat mitt ärende och frågat om de vill medverka som uppgiftslämnare till denna uppsats, vilket de alla gått med på. Jag har även informerat uppgiftslämnarna att deras svar kommer att ingå i en undersökning om Malungsbors historiebruk. Jag har även förklarat begreppet historiebruk och hur jag som uppsatsförfattare kommer att använda begreppet, det vill säga att undersöka hur och varför och vilken funktion användandet av historia visar sig för Malungsbors. Ingen av de tillfrågade har varit under 15 år. Samtycke från förälder eller vårdnadshavare har därmed inte behövts. Vetenskapsrådet skriver vidare att:

De som medverkar i en undersökning skall ha rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor de skall delta. De skall kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem.¹⁷

Deltagarna har fått bestämma tid och plats för uppföljande intervjuer. De har även blivit informerade om att de kan få ta del av forskningsresultaten via mig samt att resultaten kommer att publiceras elektroniskt på portalen DiVA.

3.4 Avgränsningar

Jag har valt att enbart syna historiebruket hos föreningar i Malung. Malung-Sälen är en lång kommun som även innefattar Lima och Transtrand. Av samma skäl som ovan, tidsbrist och att materialet kan bli för stort att överblicka (totalt över 260 föreningar i kommunen), har jag valt att koncentrera mig enbart på Malung och de

¹⁵ Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. s. 7.

¹⁶ Se de intervjuade föreningarna i Bilaga 2, s. 56.

¹⁷ Ibid, s. 10.

byar som återfinns inom tre mils radie från Malungs centrum, det vill säga även byarna Yttermalung och Öje. Den geografiska avgränsningen har jag även valt för att fokus ska ligga på Malung som ort och de historiska traditioner som just Malung haft när det gäller historiska traditionella näringar.

När det gäller kulturpriset har jag valt att ta med alla kulturpristagare mellan 2000-2015, för att på det sättet få en bredd över vilka som fått kulturpriset och varför. Kulturpriset kan fås utan att pristagare använder historia och visar en intressant syn på vad som sker kulturellt i bygden och vad som premieras. Här förekommer hela kommunen, från Malung till Transtrand. Att jag valt att ta med Lima och Transtrand i detta material är för att få en samlad bild över vad i allmänhet ortsborna vill premiera för historiebruk samt vem kommunen (nämnden) väljer till pristagare.

Jag har valt att inte leta efter föreningar som inte återfinns i kommunens föreningsregister på grund av risken att arbetet skulle ta för lång tid. Som jag beskrivit ovan har jag valt bort renodlade idrottsföreningar, byaföreningar, vägföreningar och jaktföreningar då de redan i registret inte uppfattas av mig som föreningar som brukar historia eller visar ett historiebruk offentligt. Jag är medveten om att de föreningar som inte uppfattas av mig enbart av namnet som historiebrukande föreningar kan av andra uppfattas att de är historiebrukande föreningar. Men någonstans har jag varit tvungen att dra en gräns för att få ett rimligt material att arbeta med. Jag är medveten om att även dessa föreningar i vissa sammanhang kanske brukar historia om jag valde att syna dem närmare. Men med tidsbrist och med risk att materialet hade blivit för stort valde jag att avgränsa.

Jag har även valt att endast ta med de föreningar som brukar historia kollektivt och offentligt, det vill säga de visar upp sig för allmänheten vid vissa tillfällen och i vissa sammanhang där aktiviteter av något slag tilldrar sig. Helt enkelt att allmänheten kan ta del av det historiebruk som föreningen använder sig av och väljer att visa.

Jag har också valt att ta med en skinnutställning som inte drivs av någon förening utan av Malung-Sälens kultur- och fritidsförvaltning.¹⁸ Skinnutställningen representerar det utåtriktade historiebruket som kommunen som institution förmedlar. Det kan också vara intressant att se hur eller om detta ”institutionaliserade” historiebruk skiljer sig från hur föreningarna brukar historia utåt och hur de visar det.

När det gäller avgränsning i årtal har jag valt att göra lite olika. Föreningsregistret uppdateras vid behov av kommunen, vissa föreningar läggs ned andra tillkommer. Jag valde att enbart fokusera på det föreningsregister som gäller för år 2015 för att ta fram föreningar som brukar historia. När det gäller kulturpristagare har jag valt att ta med åren 2000-2015 för att i modern tid få en

¹⁸Malung-Sälens kommun. Hämtad den 4 juni, 2016. <http://www.malung-salen.se/kulturfritidochturism/kulturochsevardheter/jannesgarden.4.73524e2413e64b1dd111518.html>

överblick över vilket historiebruk eller ickebruk kultur- och fritidsnämnden i kommunen anser värdig ett pris men även att indirekt se vad för slags historiebruk som premieras av kommuninvånarna som nominerar. När det gäller övriga dokument, verksamhetsberättelser och föreningsbidrags- och arrangemangsbidragsansökningar har jag valt att ta del av de dokument som fanns tillhanda på kultur- och fritidsnämnden i kommunen, det vill säga olika handlingar från år 2011 till 2015.¹⁹ Arrangemangsbidrag saknas för år 2011 då protokollet inte fanns med i det material jag fått från kultur- och fritidsförvaltningen i Malung-Sälen.

Att jag även valt två föreningars hemsidor istället för intervjuer beror på att jag själv är medlem i de båda föreningarna Malungur och Quarnstensgrufvans vänner och kände att en viss distans var tvungen att hållas för att få en någorlunda objektiv bedömning av de båda historiebrukande föreningarna. Jag kunde naturligtvis valt att intervjua någon medlem i vardera förening men för att inte påverkan av mitt eget föreningsengagemang skulle bli för stort avstod jag och synade enbart hemsidorna som om jag vore vilken hemsidesbesökare som helst. Jag är dock medveten om att min objektivitet i detta fall kan ifrågasättas.

4. DEN GEOGRAFISKA OCH HISTORISKA KONTEXTEN

Eftersom min forskning är fokuserad på Malungsbors historiebruk kommer här en presentation av bygden. Vad finns det för traditioner sedan förr som skulle kunna ligga till grund för dagens identitet och historiebruk i bygden?

Malung är ett samhälle i Malung-Sälens kommun. Kommunen har cirka 10 000 invånare varav cirka 6000 återfinns i Malung med omkringliggande byar (en radie på cirka 3 mil). Många känner säkert igen och associerar orten Malung med skinn- och pälsbantverk. Eftersom jordbruket var magert i bygden var det vanligt med binäringar såsom jakt, fiske, smide, kvarnstenshuggning och skinnhantverk. På 1600-talet betalade Malungsbors sin skatt i ekorskinn, vilket nästan hela Dalarna gjorde. Invånarna i Malung begick handel med Norge där de sålde myrmalmsjärn, smidesvaror, smör, fågel och pälsverk. Dessa varor såldes och andra köptes och togs med hem såsom hästar, sill, torrfisk, fårskinn och tobak. Redan på 1500-talet finns Malung nämnt i källorna som vedleverantör till Falun och Falu Koppargruva som krävde mängder med ved för belysning och värme i gruvorna. Malungsbors tvingades även göra dagsverken i gruvorna.²⁰

Ännu tidigare i bygden, vid 700-800-talet, började en organiserad brytning av kvarnstenar ur berget vid Östra Utsjö som återfinns cirka en halvmil från Malungs centrum. Malung var en av storproducenterna av kvarnsten som

¹⁹ Malung-Sälens kommuns föreningsbidrags och arrangemangsbidragsansökningar för åren 2011-2015. Kultur- och fritidsförvaltningen i Malung-Sälens kommun.

²⁰ Rosander, Göran, 1976, Skinnaryrkets roll i bygdens näringsliv. I: *Malung ur en sockens historia, tredje delen*. s. 14-15. Malungs Boktryckeri AB.

sedan såldes ut i landet.²¹ Kvarnstenshantverket i bygden slutade på 1880-talet då de gjutna stenarna alltmer tog över marknaden. Det historiska Malung visar att folk i trakten varit tvungna att ta till en binäring som komplement till det magra jordbruket. År 1684 nämns skinnare på laga ting i Malungs sockenstuga då kyrkoherden Georgius Salinus klagade över hur svårt det var att få tjänstefolk då ynglingarna i bygden hellre vandrade till grannsocknarna för att ta upp skinnsömnad. Med sockenstämmans medgivande fick kyrkoherden med våld ta ut drängar till sig. Vid 1700-talets mitt är skinnarna i Malung cirka 300-400 stycken. Från mitten av 1800-talet bereds olika skinn som björnskin, fårskinn, vargskinn etc. i bygden. Hemslöjdsutredningen uppger år 1917 att 245 stycken ortsbor utövade skinnyrket i sina hem, en utveckling som startade på 1870-talet när symaskinen blev en ägodel i nästan varje hushåll. Den sista vandrande skinnaren i Malung verkade på 1920-talet. Från 1930-talet fram till 1950-talet ökade fabriksarbetare och hemsömmerskor.²² Malung upplevde en storhetstid inom skinnäringen i landet. Under 1970-talet ökade dock importen från utlandet och gjorde att skinnindustrin i Malung fick en nådastöt som den än idag inte hämtat sig från.

År 1973 var det i Malung 95 företag varav 61 stycken var renodlade skinnföretag.²³ I och med att så många arbetade med skinn i bygden blev det oerhört många som blev påverkade när skinnindustrin under 1960-1970-talet gick tillbaka. År 1975 var det i Malung cirka 60 skinnindustrier kvar och år 1993 var endast fem kvar.²⁴ Idag finns ett fåtal skinnfabriker kvar på orten. Skinnbutiker finns och där säljs en liten del egenproducerat som handskar och tofflor, men mest import. Skinnhantverket har idag blivit en liten smal nisch där design och lyxartiklar framträder såsom fårskinnspläs till malungsdräkt och olika slags hantverk.²⁵ Förr var skinnplagg ett vardagsplagg, idag är det lyxvara inom modeindustrin och ett plagg som visas på catwalken.

Det ska även nämnas att behovet av utbildad arbetskraft inom skinnindustrin i Malung från 1930-talet gjorde att Skinnskolan bildades år 1951. Det var en ettårig yrkesutbildning och var en fortsättningsskola. Elevernas ålder när de började denna utbildning var fjorton år. På tio år hade Skinnskolan 157 elever som gått skinnsömnadskurs. Elevantalet ökade och på 1980-talet blev utbildningen en treårig gymnasieutbildning.²⁶ Idag är den treåriga

²¹ Kresten, Peter & Elfwendahl, Magnus, 1994, Malung – en glömd kvarnstensmetropol. I: *Skinnarebygd 1994*, s. 10, 14. Bondpä, Kajsa (red.). Malungs hembygdsförening.

²² Rosander, 1976, s. 18-19.

²³ Jonell Ericsson, Britta, 1976, Skinnindustrins ekonomiska betydelse, I: *Malung ur en sockens historia, tredje delen*. Veirulf, Olle (red.). s. 436. Malungs Boktryckeri AB.

²⁴ Jers, Eric, 1993, *Malungs skinnhantverk under 1900-talet*. s. 96. Malungs Boktryckeri AB.

²⁵ Visit Dalarna, <http://boka.visitdalarna.se/se-gora/a447585/alla-skinbutiker/detaljer>, Hämtad den 28 april 2016, kl. 10.15.

²⁶ Jers, Eric, 1993, s. 75.

gymnasieutbildningen nedlagd, men det finns en skinnutbildning på Dalawux som är på riksnivå och placerad i Malung.²⁷

Malung-Sälens kommun är idag en bygd som lever på turism. Före kommunalrådet, Yngve Rosendahl, i Malung-Sälen skrev 1990 att ”många tror att turismen är den räddningsplanka som skall bevara sysselsättning när andra näringar sviktar”.²⁸ Sälenfjällen i norra delen av kommunen är ett av Sveriges största turistmål. Turism- och skidanläggningarna på Transtrandsfjället (Sälenfjället) började redan på 1940-talet men eskalerade på 1970-talet.²⁹ På fjället idag byggs ständigt nya stugbyar, hotell och näringsställen. I dagsläget finns cirka 90 000 bäddar i Sälen och det planeras för 20 000 nya.³⁰ År 2017 planeras även att charterflyg ska kunna lyfta och landa på fjället med turister från utlandet. Både flygplats och stort köpcentrum är på gång.³¹ Klimatförändringarna finns inte med i dessa planer. Malung som ort får del av dessa turistströmmar på vinterhalvåret i och med att även turister blir hungriga och äter på ortens matställen innan de drar vidare till Sälen. Annars är dansbandsveckan vecka 29 varje år Malungs största händelse. Under en hel vecka spelar över 80 dansband på 6 dansbanor på Folkets Park Orrskogen i Malung. Nere i centrum finns ett öltält och även en scen där det är gratis framträdande av dansband och annan underhållning från kl. 12-17 varje dag under veckan, innan dansen börjar på Orrskogen kl. 20-01.³² Turismen gör att Malungs innevånarantal mångdubblas under denna vecka.

När Dansbandsveckan är över och innan fjällturisterna kommer är Malung som vilket mindre samhälle som helst. Här finns ett systembolag, tre matvaruaffärer, en herrekipering, en damaffär, en sportaffär, en skoaffär, ett bibliotek med mera. Som kommun brottas politiker och tjänstemän med ekonomi och ungdomar som flyttar från bygden. I april 2016 fick kommunen skarp kritik från SKL (Statens kommuner och landsting) eftersom de överträtt sin budget med cirka 40 miljoner kronor (2016). Kommunen står i dag inför en mycket tuff utmaning.³³

5. TIDIGARE FORSKNING OM HISTORIEBRUK

Människan har länge dyrkat det förflutna, det visar inte minst de stora stengravarna från stenåldern där förfäderna fick sin sista vila och representerade ”ett

²⁷ Dalawux, <http://www.dalawux.se/sv/hitta-utbildningar/#Kurs-2228;Skinnutbildning>, Hämtad den 28 april 2016, kl. 16.38.

²⁸ Rosendahl, Yngve, 1990, *Sälen och Sälenfjällen. Från fäbod till modern turistort*. s. 22. Dalaförlaget.

²⁹ Ibid, s. 53ff.

³⁰ Lindholm, Jan, 2012, *Järnvägstrafik till Sälen. I: Motion till Riskdagen 2012/13:T237*. s. 2.

³¹ Scandinavian Mountains, 2016, <http://scandinavianmountains.se> Hämtade den 16 maj, 2016, kl. 17.06.

³² Dansbandsveckan, 2016, <http://dansbandsveckan.se> Hämtad den 16 maj, 2016, kl. 17.11.

³³ Tv Malung-Sälen, *Analysgruppens presentation av Malung-Sälens kommuns ekonomi*. <http://www.tvmalung-salen.se/artiklar.php?id=191>, Hämtad den 28 april 2016, kl. 10.43.

'auktoritativt förflutet' som framförallt kunde legitimera hävd och rätt".³⁴ En sorts revirmarkering och identitet "här finns vi!". Enligt Kerstin Westin, professor i kulturgeografi, kan platser bli så starkt identitetsskapande att platsen ligger till grund för vem man själv anser sig vara och även vem de andra är. Här skapas ett vi och ett dom med skarpa gränser och tydliga åtskillnader.³⁵ Men historiebruket kan ta sig olika uttryck. Det kan vara förknippat med en plats eller en händelse, men även en eller flera personer. Det abstrakta kan också bli till historiebruk där mentalitet, nostalgi eller ett tänkt ideal eftertraktas. Exempelvis nutidens fäbodsbrukare där en livsstil och en ideologi ligger till grund för hur historien används. Det som Westin visar är hur en plats skapar olika grupperingar och att utanförskap normaliseras. Ett exempel är dialekten Malungsmål. Fastän ortsborna är medvetna om att turister och andra besökare inte förstår dialekten så samtalar det ofta på dialekt med besökare, som för att markera att "det här är vi, så här pratar vi". Aronsson menar att det historiska tänkandet blir en form av kunskap och normgivare i en grupp eller i ett samhälle.³⁶ Historiebruket blir här "mobiliserande resurser i definitionerna av den egna gruppen och dess anspråk".³⁷ Professorn Jörn Staecker har en annan teori om hur historiebruket styrs av människan. Staecker menar att människan har förväntningar på det förflutna som ändras med tiden och anpassar sig till det som för tillfället är mest gynnsamt för individ, kollektiv, samhälle och stat i nutid.³⁸ Här blir historiebruket ett sätt att stärka grupper, samhällen och nationer eftersom det förflutna blir en gemensam grund för nutid och framtid där historien används för att cementera och idealisera ett storslaget förflutet.

Att använda historia för att förstärka och förtydliga något är vanligt. Den förre amerikanske presidenten Ronald Reagan hänvisade vid ett flertal tillfällen i sina tal till en händelse om en stridsflygare som heroiskt vägrade utlösa sin fallskärm för att istället vara kvar med sin dödligt sårade kamrat i det sargade flygplanet som var på väg att krascha. Problemet var bara att den "verklighetstroga storyn" Reagan hänvisade till var från en scen ur en film. Här blev denna filmscen en grund för att förstärka vissa historiska händelser med politiska förtecken.³⁹ Historikern Ulf Zander menar att amerikansk film speglar samtidens händelser i världen där olika karaktärer får gestalta olika ideologier, grupperingar och krig i nutid. I dessa filmer återfinns både realism och historiebruk i en underhållande mix som blir publiksuccéer.⁴⁰ Arkeologen Jonas

³⁴ Hållans Stenholm, 2012, s. 47.

³⁵ Westin, Kerstin, 2001. Finns det en norrländsk identitet? I: *Kan norra Sverige regionaliseras? Beslutsprocesser och medborgarperspektiv*. Lidström, Anders (red.). s. 82.

³⁶ Aronsson, 2004, s. 19.

³⁷ Ibid, s. 24.

³⁸ Staecker, Jörn, 2004. Hjältar, kungar och gudar. Receptionen av bibliska element och av hjältediktning i en hednisk värld. I: *Minne och myt*. Berggren, Åsa, Arvidsson, Stefan & Hållans Stenholm, Ann-Mari (red.). s. 41. Nordic Academic Press.

³⁹ Zander, Ulf, 2006. *Clio på bio. Om amerikansk film, historia och identitet*. s. 125. Historiska media.

⁴⁰ Ibid, s. 279.

Grundberg i sin bok *Historiebruk, Globalisering och Kulturarvsförvaltning* visar på ett annat historiebruk som började på 1800-talet och som än i dag fortlever runt om på Sveriges hembygdsgårdar. Bondesamhället försvann bitvis när industrialiseringen gick framåt. Hantverkare blev nu konstnärer och det estetiskt-kulturella som förr ingick i en vardag inom bondenäringen måste skyddas, vårdas och bevaras för eftervärlden. Människan blev medveten om att bondesamhället höll på att försvinna. Bondesamhället blev ett upphöjt ideal när fabrikerna växte och spydde ut sin gråa rök från höga skorstenar. Nostalgin visste inga gränser och det forna bondesamhället romantiserades och byggdes upp av hembygdsgårdar runt om i Sverige.⁴¹ Men enligt Grundberg finns här en problematik. Denna bondenostalgia utgick från en tänkt idealiserad gemensam delad historia, där det fanns ett kollektivt minne som alla kunde identifiera sig med. Det kollektiva minnet och den delade historien är dock utopi, istället ser Grundberg hur det förflutna är en mångfald av erfarenheter och att minnen skiljer sig från varandra och därmed även identiteten. Grundberg vill istället lägga fokus på hur kulturarvsverksamheten skiftar och förändras över tid och att denna förändring i samtiden av det forna samhället uppvisar mer om både samtiden och det forna samhället än vad kulturarvet konkret visar av en historisk tid.⁴² Idag har hembygdsgårdarnas bondenostalgia fått konkurrens av arbetarminnen och arbetslivsmuseer. Än en gång blir en epok nostalgisk och framlyft som ett ideal.

Vid sekelskiftet 1900 drog en patriotisk våg genom landet där hembygdskurser arrangerades av studenter vid Uppsala universitet och spred sig över landet. Hembygden blev med ens mycket viktig där lokala förfäder fick en framträdande plats för identitet och storslagenhet.⁴³ Här fanns ett behov av att skapa det lokala unika och att bevara, vårda och förmedla en äldre historia för att i samtiden skapa ett gemensamt vi.⁴⁴ Risken med detta historiebruk som syftar till att skapa en gemensam historia och lyfta fram det lokala unika är att vissa delar av det förflutna väljs bort till fördel för de delar som väljs att lyftas fram för att visa något eftersträvansvärt som samtiden har behov av just då. Men vad ska lyftas fram och för vem och hur? Doktor i historia Joakim Andersson ser hur konflikter frodas och uppstår när myndigheter och hembygdsföreningar inte har samma åsikt när det gäller vad som ska visas och varför. Det är inte ovanligt att hembygdsforskare sinsemellan har åsiktsskillnader om hur historien i en bygd ska visas, användas och gestaltas.⁴⁵ Dåtiden blir ett redskap för att forma samtiden för framtiden. Historiebrukets funktion kan samtidigt fylla flera funktioner. Det kan bland annat vara moraliskt grundat, vetenskapligt grundat, existentiellt grundat

⁴¹ Grundberg, Jonas, 2004. *Historiebruk, Globalisering och Kulturarvsförvaltning. Utveckling eller konflikt?* s. 13. Göteborgs universitet.

⁴² Ibid, s. 15-16.

⁴³ Blomquist, Malin, 2002. *Arvet. Om återväxt inom hembygdsföreningar och arbetslivsmuseer.* s. 23. Linköpings universitet.

⁴⁴ Aronsson, 20014, s. 246.

⁴⁵ Andersson, Joakim, 2008. *Skilda världar. Samtida föreställningar om kulturarvsplatser.* s. 67. Linköpings universitet. Filosofiska fakulteten.

eller politiskt grundat. Grundläggande är ett behov av skapande av identitet och en gemensam historia.⁴⁶ Återigen blir Karlssons typologi intressant i sammanhanget, något som jag återkommer i senare delar av uppsatsen.

Anna Storm skriver i sin avhandling *Koppardalen. Om historiens plats i omvandlingen av ett industriområde* om en storslagen epok i Avestas historia om det stora järn- och stålbruket som började redan på 1600-talet.⁴⁷ Storm visar hur järnbruket idag är en samlingsplats för ortens kultur och historia. En plats där Avestas identitet och förflutna är bevarat men ändå omgjort för den nutida människans behov av upplevelser och kunskapsörst. Storm vill ha svar på frågan ”vad kan historiens plats betyda?”.⁴⁸ Hennes fråga liknar en av de frågor jag ställer om vad historiebruket fyller för funktion för individer och grupper. Storm är samtidigt medveten om att ordet ”historisk plats” kan ”tilldela historien en entydigt aktiv eller passiv karaktär”,⁴⁹ vilket hon vill undvika eftersom historien inte är en aktör i sin egen kraft liksom den inte heller är ett passivt redskap för människan att använda. Storm vill istället se hur de båda perspektiven blandas vid olika tillfällen, tider och behov.⁵⁰ Denna diskussion som Storm för i sin avhandling kring ordet historisk plats är för mig intressant eftersom flera av de objekt (föreningar) jag kommer att ta upp är förknippade med den plats aktiviteterna (historiebruket) tilldrar sig.

5.1 Teoretiskt ramverk

Varför nyttjar människan historia i sin vardag och gör det till något lustfyllt? Människor samlas och utövar något gemensamt som hör det förflutna till. Det kan vara intresset för gamla bilar, intresset för gamla timmerbyggnader eller en passion för medeltiden och dess klädedräkter. Jag har en hypotes om att bruka historien binder samman en grupp människor som annars inte hade träffats. Men det är mer komplicerat än så. Här träffas olika grupper av människor i olika åldrar och utövar något som är förflutet för att finna en gemensam plattform och identitet. Och det är denna jakt på identitet som jag anser är av vikt när människan söker sig bakåt i tiden och brukar historia i nutid. Om inte en identitet tydligt återfinns i en bygd skapar människan den själv, i grupp eller enskilt. Identiteten behöver inte ha något samband alls med nutid eller med bygdens historia att göra. Istället återfinns en möjlighet för individen eller gruppen att skapa sig en helt ny identitet och intresse, gärna tillsammans med andra för att förstärka identiteten och gruppen. Problemställningen blir att desto mindre identitet en bygd uppvisar ju fler andra identiteter kan återfinnas i bland annat föreningslivet. Här finns ju en risk att vissa nyuppkomna identiteter enbart är trendiga och för stunden givande, vilka snabbt

⁴⁶ Brunnhage, David, 2014. *I döda kungars sällskap. Historiebruk och historiemedvetande kopplat till Sverigedemokratisk ungdom på Facebook mellan 2010-2014*. s. 35-38. Högskolan i Halmstad.

⁴⁷ Storm, 2005, s. 25.

⁴⁸ Ibid, s. 14.

⁴⁹ Ibid, s. 14-15.

⁵⁰ Ibid, s. 14-15.

ersätts av nya identiteter som samtiden skapar behov för. Dessa snabba identitetsbyten kan både vara positiva för en bygds utveckling men även negativa i den bemärkelsen att det inte ges möjlighet att bygga vidare på eller att utveckla och förankra. Jag kommer att följa upp denna hypotes i diskussionsavsnittet med en jämförelse med det resultat jag kommer fram till.

Storm nämner den franske filosofen och hermeneutikern Paul Ricoeur som tar upp förförståelse, gestaltning och omtolkning. Storm tar hjälp av Ricoeurs teori när hon försöker sätta en förändringsprocess (omvandlingen av industriområdet Koppardalen i Avesta,) i ett större sammanhang. ”Den enes förförståelse och upplevelse av en detalj är aldrig helt densamma som någon annans”. Storms val av verktyg är intressant eftersom hon kopplar ihop de tre begreppen *förförståelse*, *gestaltning* och *omtolkning* till en levande ”omvandlingsprocess i ständig förändring”. Storm tar även upp ”fyra historiska grundberättelser” inspirerad av Aronssons användning av Whites historieberättelser som är avgörande för hur historia gestaltas och varför. Här återfinns historien dels som två motpoler, antingen var det sämre förr och att vi går mot ljusare tider eller så var allt bättre förr och att vi går mot allt sämre tider. Men historieberättelserna visar också det främmande landet där allt idag är annorlunda mot förr, denna motpol blir ju då att allt är sig likt, inget nytt under solen. Storm benämner dessa fyra olika historieberättelserna som *framsteget*, *guldåldern*, *främmande land* och *likhet över tid*.⁵¹ Dessa fyra olika historieberättelser är intressanta för min uppsats då jag ämnar sätta de olika historiebrukarna i relation till de olika begreppen.

Tabell 1. Storms fyra olika historiska grundberättelser inspirerade av Peter Aronssons användande av Hayden White.⁵²

Framsteget	Guldåldern	Främmande land	Likhet över tid
Det var sämre förr nu går vi mot ljusare tider.	Det var bättre förr nu går vi mot sämre tider.	Allt är annorlunda mot förr.	Allting är som vanligt. Inget nytt under solen.

Malin Blomquist tar upp i sin D-uppsats *Arvet. Om återväxt inom hembygdsföreningar och arbetslivsmuseer* hur olika epoker i det förflutna har olika svårigheter att nå publik och att få yngre att engagera sig. Industrihistorien med stora tegelbyggnader som Storm visar i sin avhandling om *Koppardalen* har en helt annan utgångspunkt än hembygdsgårdarna runt om i Sverige. Fabriksmuseerna är närmare människan i tid än det gamla bondesamhället som hembygdsgårdarna uppvisar och som hade sin nostalgitripp vid sekelskiftet 1900. Dessutom är varje fabrik annorlunda och unik för sin historiska produktion vilket inte hembygdsgårdarna visar. Har du sett en hembygdsgård har du sett alla eftersom bondesamhället över hela landet påminde om varandra. Historiebruket skiljer sig alltså åt hur hembygdsgårdar kontra fabriksmuseer tilltalar allmänheten

⁵¹ Ibid, s. 15-16.

⁵² Ibid, s. 15-16.

men även hur de gestaltas och upplevs som unika. Hembygdsföreningar har alltså att kämpa med att få fram något unikt för att utmärka sig från övriga hembygdsföreningar i landet, även om det finns hembygdsgårdar som tydligt avviker från andra hembygdsgårdar (skinnmuseum på Malungs hembygdsgård) är det forna liv de förmedlar liknande från gård till gård.⁵³ Fabriksmuseer visar upp ett helt annat samhälle än hembygdsgårdarna. Det är få idag som ännu har minnen av det forna bondesamhället, desto fler har minnen från fabriker och industrier eftersom denna epok inte började avta förrän på 1960-1980-talet.

Jag kommer att använda mig av professor i historia Klas-Göran Karlssons typologi⁵⁴ som beskriver och delar upp olika historiebryk för att få svar på mina frågor till syftet: Hur brukar Malungsbor historia kollektivt? Jag har valt Karlssons typologi därför att den visar på en enkel och någorlunda väl fungerande katalogisering över hur historia kan brukas. Men det utesluter inte att Karlssons typologi är utan kritik. Det kommersiella bruket återfinns inte i denna typologi och därmed saknas det kommersiella bruket av historia som trots allt är en stor del av historiebryket om man ser till samhället i stort. Här återfinns museer, guidningar och försäljning av allehanda nytillverkade historiska föremål och material. Om behov uppstår utifrån mitt material kommer jag därför att gå utanför Karlssons typologi där andra typologier behövs för att svara på mina frågor och syfte. Karlssons typologi utgår från fyra olika grundkategorier *behov*, *bruk*, *brukare* och *funktion*. Enligt Karlsson kan historia brukas på många olika sätt. Till exempel för att förstärka en identitet, att tillfredsställa vissa behov i nutid eller för att skapa uppmärksamhet och visa på orättvisa.⁵⁵

Tabell 2. Karlssons typologi över historiebryk.⁵⁶

Behov	Bruk	Brukare	Funktion
Upptäcka, rekonstruera	Vetenskapligt	Historiker, historielärare	Verifiering, tolkning
Minnas	Existentiellt	Alla	Orientering, förankring
Återupptäcka	Moraliskt	Välutbildade, engagerade skikt	Rehabilitering, restaurering
Uppfinna, konstruera, övertyga	Ideologiskt	Intellektuella, politiska eliter	Legitimering, rationalisering
Glömma, fördölja	Icke-bruk	Intellektuella, politiska eliter	Legitimering, rationalisering
Illustrera, offentliggöra, debattera	Politisk-pedagogiskt	Politiker, pedagoger	Instrumentalisering, politisering

Jag kommer även att använda mig av Anna Storm⁵⁷ som hänvisar i sin avhandling *Koppardalen. Om historiens plats i omvandlingen av ett industriområde till*

⁵³ Blomquist, 2002, s. 48-49.

⁵⁴ Karlsson, Klas-Göran, 2014, s. 72.

⁵⁵ Karlsson, 2014, s. 72-73.

⁵⁶ Ibid, 2014, s. 72.

⁵⁷ Storm, Anna, 2005, s. 15-16.

professor i historia Peter Aronssons användning av historikern Hayden Whites fyra olika historieberättelser benämnda *Framsteget*, *Guldåldern*, *Främmande land* och *Likhet över tid*.⁵⁸

5.2 Begreppsbestämning

I uppsatsen kommer begrepp som här ska förklaras något närmare. Begreppet historiebruk definierar Peter Aronsson så här. ”*Historiebruk* är de processer då delar av historiekulturen aktiveras för att forma bestämda meningsskapande och handlingsorienterade helheter”.⁵⁹ Historiebruket återfinns hos individer, grupper, samhällen och stater. Funktionen och behovet att använda historia i olika sammanhang förändras över tid men kan böttna i existentiella, ideologiska, moraliska, vetenskapliga eller politiska behov. Begreppet historiekultur definieras av Peter Aronsson så här: ”*Historiekultur* är de källor, artefakter, ritualer, sedvänjor och påståenden med referenser till det förflutna som erbjuder påtagliga möjligheter att binda samman relationen mellan dåtid, nutid och framtid”.⁶⁰ Historiekultur ser olika ut i olika samhällen, stater och länder. Som ett exempel kan ses hur filmvärlden (västvärlden) väljer att skildra vikingar. Vikingen (som ofta skildras av manligt kön) gestaltas med svärd, hjälm (gärna hornprydd) och aggressiv. Denna historiekultur blir ett kommersiellt bruk av historia för att locka biobesökare. Karlsson skriver; ”Historiekulturella processer kan beskrivas som strategier för att hävda vissa historiska värden”.⁶¹ Historiekulturens former kan också ta sig i skilda uttryck som för exempelvis gemensamma ceremonier, grävrirelser, forskningsprogram, skolundervisning, populärkultur (som vikingasymboler ovan) etc. – historiekulturens uttryck är tydligen oändliga.⁶² Begreppet *kulturarv* har sin födelse på 1800-talet. Professor i kulturhistoria Viktor Rydberg använder begreppet vid 1800-talets slut för att kunna sätta det förflutna i ett större sammanhang. I den Svenska akademins ordbok förklaras begreppet kulturarv så här: ”Kultur-arv - Betydelse: vad ett folk o.d. i fråga om (andlig) kultur övertagit från tidigare generationer”.⁶³ Aronsson vidgar kulturarvsbegreppet med ett annat begrepp, nämligen kulturmiljövård. Kulturmiljövården är till för att bevara kulturarvet, och här är det politiska mål och beslut som ligger bakom. ”Kulturmiljövården måste ha stöd av den allmänna opinionen för att bli framgångsrik. Det blir därför viktigt att levandegöra kulturarvet”.⁶⁴ Att levandegöra ett kulturarv (eller att skapa ett kulturarv) är Visby stad ett exempel på. Professor i etnologi Owe Ronström skriver i sin bok *Visby, Från sliten småstad till medeltidsikon* om hur staden under 1990-talet blev omvandlad till ett kulturarv

⁵⁸ Aronsson, Peter, 2002, Historiekultur, politik och historievetskap i Norden, I: *Historisk tidskrift* 122:2. s. 190.

⁵⁹ Aronsson, Peter, 2004. *Historiebruk – att använda det förflutna*. s. 17. Studentlitteratur.

⁶⁰ Ibid, s. 17.

⁶¹ Karlsson, 2014, s. 66.

⁶² Aronsson, Peter, 2002. Historiekultur, politik och historievetskap i Norden. I: *Historisk tidskrift*. 122:2. s. 190.

⁶³ Aronsson, 2004, s. 143.

⁶⁴ Ibid, 144.

av världsintresse när Visby blev upptagen som ett världsarv. Enligt Ronström är kulturarvsproduktion centraliserad medan tradition produceras lokalt. Ronström visar i en liten sammanställning hur detta kan te sig, kulturarv kontra tradition, där folk, allmoge, bönder och det fattiga representerar tradition i motsats till borgare, överklass och rikedom representerar kulturarv. Ronström ser här: ”två rivaliserande former av gotländskt identitet med lång historia”.⁶⁵

6. UNDERSÖKNING

6.1 Föreningsansökningar/bidrag och arrangemangsbidrag

Jag kommer här att gå igenom de föreningsansökningar som kultur- och fritidsförvaltningen (Malungs bibliotek) förvarar i sin ägo. Det är blandade handlingar från år 2011-2015. Vissa dokument är inte kompletta och en del bidrag saknar motivering. Här återfinns föreningsansökningar, beslut om föreningsbidrag och arrangemangsbidrag. En del av föreningarna har verksamhetsberättelser bifogade, andra inte. Observera att bidragen är dels föreningsbidrag, dels arrangemangsbidrag. Eftersom jag i denna uppsats avgränsat mig till enbart Malung faller Lima, Transtrand och Sälen bort. Jag kommer också enbart att ”plocka” de föreningar som är renodlade kulturföreningar, det vill säga en förening som jag mot bakgrund av den dokumentation som finns om föreningen håller på med konst, dans, historia och/eller musik. Och att dessa kulturformer går att koppla till någon form av historiebruk som utövas i offentliga sammanhang. Dessa tabeller nedan visar föreningsbidrag och arrangemangsbidrag som föreningar fått från kultur- och fritidsförvaltningen i Malung.

Tabell 3. Tabell över historiebrukande föreningar som fick föreningsstöd samt hur mycket de fick under 2011-2015.

Förening	2011	2012	Sökt 2013	2013	2014	2015
Malungs folkdanslag	4000	4000		4000	4000	
Malungs spelmanslag	4000	4000	20 000	10 000	10 000	10 000
Quarnstensgrufvans vänner			40 000	5000		5000
Malungs hembygdsförening	80 000	20 000	137 000	60 000	54 000	54 000
Malungs dragspelsklubb		2000	2000	2000	2000	2000

Föreningar i Malung-Sälen kan söka föreningsbidrag och/eller arrangemangsbidrag. Föreningsbidraget är för verksamhet som ska vara för ett år i taget medan arrangemangsbidrag är ett mindre bidrag som kan sökas för tillfälliga arrangemang eller evenemang. Arrangemangsbidrag saknas för år 2011 då

⁶⁵ Ronström, Owe, 2008. *Visby. Från sliten småstad till medeltidsikon*. s. 248-249. Carlssons.

protokollet inte fanns med i det material jag fått från kulturförvaltningen i Malung-Sälén. Tabell 3 ovan visar föreningsbidrag för år 2011- 2015. Olika föreningar har sökt en bidragssumma av kulturförvaltningen som sedan beslutat om summan ska bli den sökta eller annan summa. Endast 2013 visar sökt föreningsbidrag samt det bidrag som utgick. Nedan visas i tabell 4 de arrangemangsbidrag som åtgått till föreningar för åren 2012-2015.

Arrangemangsbidrag för år 2012-2015 fick följande kulturföreningar som använder historia i offentliga sammanhang i Malung.

Tabell 4. Tabell över arrangemangsbidrag till historiebrukande föreningar i Malung år 2012-2015.

Förening	2012	2013	2014	2015
Malungs folkdanslag	2000			
Malungs spelmanslag	2000	2000	3000	3000
Quarnstensgrufvans vänner		6000	3500	4500
Malungs hembygdsförening				11 700

6.2 Kulturpristagare

Jag kommer här att presentera kulturpristagare från Malung-Säléns kommun från år 2015 tillbaka till år 2000. Kulturpriset delas ut varje år av kultur- och fritidsnämnden i Malung.⁶⁶ Jag kommer att presentera kulturpristagarna och kultur- och fritidsnämndens motivering till varför denna eller dessa personer i bygden fått kulturpriset. Ibland återfinns inget nämnvärt historiebruk utan det är själva aktiviteten, det kulturella musicerandet, dansandet eller spelandet som är motivet till priset. Motiveringarna är här förkortade.

Tabell 5. Tabell över kulturpristagare från år 2000-2015 samt förkortad motivering.

År	Person/personer	Motivering
2015	Bertil Elfström	Kan man sjunga visor i Västervik en hel vecka, så kan man dansa i Malung en hel vecka också! [Dansbandsveckan].
2014	Hampus Kurt Jonsson	För hans arbete med konstgrafiska föreningen.
	Timea Hedlund	För hennes stora engagemang för dans och sitt sätt att sprida detta.
2013	Inga-Brita Berglin	Med sina gedigna kunskaper inom det textila området, främst vävning.
2012	Täpp Lars Arnesson	Genom stort kunnande och engagemang sprider han kunskap om bygdens kulturhistoria [skinn, fäbod].
2011	Lima Motorsällskap	Lima Motorsällskap har många aktiva inom rally, rallycross, folktrace, motocross, skoterkross och enduro.
2010	Kultur i Tiomilaskogen	För sin förmåga att engagera och entusiasmera en bygd till att visa sitt kulturarv [Malungs finnmark].
2009	Johan Eriksson	Genom sin musikaliska ådra och [...] nätverk lyckas han

⁶⁶ Malung-Säléns kommuns hemsida register över kulturpristagare.

		genomföra[...] kulturella evenemang i bygden.
	Leif Thoors, Ingvar Eriksson och Ture Olofsson	[Trion] har under 30 år troget ställt upp [vid] uppvisningar med stora danslaget, med ungdoms- och barnlaget [...].
2008	Margaretha Hedblom	Margaretha Hedblom har arbetat mycket engagerat för kulturlivet i Malung-Sälens kommun.
2007	Dala Riot	Ungdomsföreningen Dala Riot[...] har visat att med mod och styrka, kan man åstadkomma mycket.
	Wiking Cederblad	Wiking har under många år visat stort engagemang i musiklivet i olika konstellationer.
	Hans-Ove Hansson	För att under fyrtio års tid i Transtrand och Lima [...] förmedlat sångernas budskap.
2006	Malungs Orkesterförening	[...] förgyller Malungsbarnas musikliv med konserter.
2005	Talô Malungsmål och Transtrandsmålgruppen	För sitt viktiga [...] arbete med att dokumentera och söka bevara sin hembygds mål [...] till kommande generationer.
2004	Kathy och Göran Johansson	För [...] sin mångåriga medverkan i Skinnarspelet.
	Ingegerd Grellsgård	För sitt långa och ideella arbete för musiklivet i Malung.
2003	Transtrands spelmanslag	Deras musik [...] inspirerar och bygger broar mellan olika generationer, mellan ortsbor och turister.
2002	Yvonne Eriksson	För mångårigt betydande arbete bland barn och ungdom som författare och kompositör .
	Bernt Hellberg	För värdefull dokumentationsinsats för arkivet i Rörbäcksnäs.
	Inge Persson	För livslång fotografisk dokumentation av bygd och folk i Lima, Transtrand och Malung.
2001	Inget pris utdelat.	
2000	Inger Döhl	[...] för sina forskningar i [...] Malungs sockens utvandrarhistoria [och] forskningar i malungsmålet.
	Tore Johansson	[...] för sina förnämliga insatser i Transtrands sockens hembygdsarbete och [...] och utvandrarhistoria.

Tabell 5 över kulturpristagare i Malung-Sälens kommun visar att de personer som utövar musik eller bedriver forskning om bygden har en fördel när det gäller chans att få kulturpris. Särskilt musik verkar uppskattas, och då folkmusik. Både musik och forskning om bygden har ett nostalgiskt drag över sig och visar på att tradition och mångårigt kunnande inom sina respektive ämnen är av vikt för att premieras. En diskussion kommer senare under punkt 7 vad denna nostalgiska inriktning grundas i för behov. Diskussionen kommer främst att visa på det existentiella men även *Guldåldern* och det *Främmande landet*. Det traditionella historiska har en fördel när det gäller kulturpriset. Tabellen visar att det traditionella vill hållas levande i nutid för att hålla kvar något från det förflutna där folkmusik och den

äldre historien är framträdande. Övriga pristagare är en blandning från motorsport till modern dans och förekommer inte i mängd såsom de traditionella musik- och forskningsgrundande pristagarna gör genom åren.

6.3 Kulturföreningar i Malung som använder historia

6.3.1 Skinmuseum och fiskemuseum i Öje

Öje är en liten by med cirka 180 invånare som ligger 1,7 mil västerut från Malung. Öje Skinmuseum drivs av några eldsjälare i Öje. Museet ligger under föreningen Öje Utvecklingsgrupp som bildades för cirka 30 år sedan. Styrelsen eller de eldsjälare som värnar om skinmuseum är fyra stycken varav två är de mest aktiva. De guidar i museet och vårdar och bevarar de verktyg, mönster, symaskiner och mycket annat som återfinns i den gamla fabriken. Museet var en gammal skinnverkstad från 1926 med namnet *Skinnavaruindustrin Öje Hantverksförening*. Det tillverkades rockar, tröjor, handskar och mössor med mera i skinn. Ett tiotal personer var anställda på fabriken plus ett flertal hemsömmare. Industrin var igång i cirka 50 år innan ägaren Arfs Olle den 23 juni 1977 låste dörren om verkstaden för att aldrig mer ta upp skinnsovmåden. Kvar blev en hel skinnverkstad som idag är helt orörd från 1970-talet.⁶⁷

Telefonintervjun med informanten för Skinmuseum och fiskemuseum i Öje varade cirka tjugo minuter. Här framkom att styrelsen guidade vid behov, det vill säga när någon ringde och ville se museet. I Öje fanns förr 21 skinnfabriker. För att bevara något av denna tradition i bygden vill styrelsen bevara och vårda minnet av detta skinmuseum så som det en gång var. Informanten anser att museet måste få finnas för att eftervärlden ska få se hur en riktig skinnfabrik såg ut. Skinmuseum med den lilla styrelsen träffas ibland, särskilt vid tillfällen när gräsmattan behöver klippas vid museet eller något annat som behöver åtgärdas i och runt museet. Enligt informanten marknadsförs museet till allmänheten med annonsering i lokalt reklamblad. Ofta är det guidade visningar i samband med olika aktiviteter i byn såsom Öjedagen eller när kyrkan har aktiviteter. Informanten säger även att Öje by har en hemsida som museet marknadsförs på. För att få in pengar till brandförsäkring och elförbrukning (lampor) säljer föreningen lotter, kolbullar och kaffe i samband när bygden har aktiviteter.

Museet fyller en viktig funktion i byn anser informanten då det är den enda intakta skinnverkstaden som finns efterlämnad till kommande generationer. Men informanten medger även att planerna för framtiden är något osäkra. De som idag ivrar för museet är äldre och informanten önskar att yngre ska få upp intresset för det gamla skinnhantverket och ta över ansvaret för bevarandet av museet.

Trots att Öje är en så liten by finns här alltså två museer. Det andra museet som återfinns är Arjons museum, ett fiskemuseum. Arjon var en fabrik i

⁶⁷ Mojanis, Anders, 2006, Orörd skinnfabrik i trettio år. I: *Dalarnas Tidningar*.
<http://www.dt.se/allmant/dalarna/orord-skinfabrik-i-30-ar> Hämtad den 2 maj 2016, kl. 13.16.

Malung som gjorde fiskeredskap och sportfiskeutrustning på 1940-1970-talet.⁶⁸ Fabriken är idag nedlagd. Sonen till grundaren ville skänka fiskeredskap tillverkade av Arjon till Öje Utvecklingsgrupp som gjorde ett museum om Arjon och dess produktion av sportfiskeutrustning.⁶⁹ Idag finns museet i Öje centrum där besökare kan ta del av metspön, drag och mycket annat som hör till sportfisket. Informanten berättar att besökare kan bli guidade av en lokal guide i museet och få historien om Arjon berättad för sig samt en hel del fiskehistorier. Ofta har museet öppet när byn har andra aktiviteter, annars går det att ringa och få en guidad tur.

6.3.2 Föreningen Big Wheels

Telefonintervjun med informanten för Big Whells varade i cirka en kvart. Big Wheels i Malung bildades 1977 och fick sin nuvarande samlingslokal med platser för bilar på 1990-talet. Föreningen har 245 medlemmar och har även en ungdomssektion, så kallad A-traktor sektion, med ungdomar upp till 16 år som har egna möten och cirka 40 st A-traktorer. Bilintresset i Malung är stort, enligt informanten, vilket det stora medlemsantalet visar. Vid frågan vad de gör i föreningen fick jag till svar att de har många aktiviteter. De har öppet hus i maj och ska åka på en vårutflykt till Dala-Floda till en fäbod. Föreningsmedlemmarna samlas gärna och ofta i samlingslokalen med fika och att meka med bilar. De åker även till andra garage, bland annat till Rättvik och då kombineras sådana besök med annat som att gå på Zornmuseet. En medlemsutflykt till Norge med bilar planeras just nu.

Intresset för bilar är något som binder samman medlemmarna menar informanten. Att träffas är socialt och medlemmarna är av varierande åldrar, både män och kvinnor är engagerade i föreningen. Föreningen har även modellbygge med små bilar där de träffas och bygger modellbilar tillsammans. De har även ordnat frisyrcurser vid tillfällena meddelar informanten. En populär tillställning där medlemmar lär sig göra frisyrier som på 1950-talet. Vågat hår och hövolmat hår för damen och slickat bakåtkammat för herrar. Syftet med föreningen är att bevara motorkulturen och att vårda och tekniskt bli kunnig i att ta hand om äldre bilar, enligt informanten. Här finns både små och stora bilar och en del är gamla amerikanare. Även musiken är anpassad till bilarnas ålder. Mycket rock'n Roll och Country music spelas. Kläderna är viktiga, ibland klär sig medlemmarna i tidsenliga kläder från 1940-1950-talet och kör runt med sina bilar i centrum eller åker iväg på olika events. Under Svenska Dansbandsveckan visar de upp sina bilar och har på sig tidsenliga kläder och har tidsriktiga frisyrier. Denna uppvisning är populär och drar mycket folk säger informanten.

Styrelsemötena är inte så formella, här träffas alla och när det passar. Sista torsdagen varje månad är det fika, kaffe och film på motorgården/samlingslokalen. Föreningen finansierar sina kostnader via olika

⁶⁸ Normark, <http://www.normark.se/default.asp?PageID=517> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 14.05.

⁶⁹ Nissdal-Olin, Lisa, 2010, Öje öppnar fiskemuseum. I: *Dalarnas Tidningar*. <http://www.dt.se/oje-oppnar-fiskemuseum> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 14.14.

events och träffar där de säljer kolbullar och fika. Föreningen tar även in pengar via hyra av parkeringsplats på motorgården. Det finns tolv parkeringsplatser på motorgården och hyran är på 1 år. Föreningen har investerat i bergvärme och viss renovering. Framtiden ser ljus ut för föreningen i och med att de har en ungdomssektion. Informanten hoppas att ungdomarna blir kvar i Malung och kan ta över motorgården som nästa generation.

6.3.3 Skinnutställningen på Jannesgården

Jannesgården i Malung är en gammal stor träbyggnad som på 1800-1900-talet var ett gästgiveri. Här ska kung Oscar II bott i samband med invigningen av järnvägen 1892.⁷⁰ Skinnutställningen på Jannesgården i Malungs centrum återfinns under kultur- och fritidsförvaltningen i kommunen. Vid ett telefonsamtal med kultur- och fritidsförvaltningschefen framkom det att det i dag inte är någon aktivitet alls i huset och att skinnutställningen är lagd på is de senaste två åren. För några år sedan hade Skinnfolket (en organisation för skinnfabrikörer i Malung) visningar där för grundskolan, men idag är även det nedlagt. Det som pågått i Jannesgården de senaste åren är renovering av husets fasad och fönster. Förr hade kultur- och fritidsförvaltningen aktiviteter i och utanför huset i samband med Svenska Dansbandsveckan. Kultur- och fritidschefen vill också uppdatera den skinnutställning som finns där nu. Men det krävs personal och tid vilket kommunen inte har idag (i dagarna ställdes hårda sparkrav på kommunen. Vid tiden jag ringde var därför sannolikheten inte aktuell att skinnutställningen skulle öppnas och/eller uppdateras).

På frågan hur kultur- och fritidsförvaltningschefen skulle vilja uppdatera skinnutställningen om resurser fanns fick jag till svar att istället för att visa skinmaskiner och allehanda verktyg så vore en önskan att ta fram skinnhantverket utifrån ett socialt synsätt där barn, vuxna och samhället mer kom fram – hur skinnet påverkade Malung som ort men även hur det påverkade de som bodde här. Att bara se symaskiner och verktyg är inte så spännande och säger inte så mycket om livet och arbetet i sig. När skinnutställningen en gång gjordes fanns inget givet syfte eller uppdrag från kommunen för hur utställningen i framtiden skulle uppdateras, utvecklas eller vems ansvar detta skulle vara. Därför har utställningen också fallit i ”glömska” och i ett ”ingenmansland”. Det saknas styrdokument helt enkelt enligt kultur- och fritidsförvaltningschefen. Kultur- och fritidsförvaltningschefen efterlyser politiska visioner från politikerna i bygden och som visar på vad som ska göras med utställningen. Kultur- och fritidsförvaltningschefen ställde även frågan; Vad ska vi (kultur- och fritidsförvaltningen) hålla på med? Det måste finnas en vilja från politikerna att intressera sig för bygdens historia och skinnhistorien för att utställningen ska kunna öppnas igen. Kultur- och fritidsförvaltningschefen tror att det vore ett lyft

⁷⁰ Malung-Sälens kommun, 2014, <http://www.malung-salen.se/kulturfritidochturism/kulturochsevardheter/jannesgarden.4.73524e2413e64b1dd111518.html> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 15.03.

för kulturen i bygden om skinnutställningen fick leva, men påpekar samtidigt att det är upp till politikerna, det är inget som tjänstepersonal kan besluta om.

6.3.4 *Yttermalungs bagarestugeförening*

Intervju gjordes med informanten för Yttermalungs bagarestugeförening en april dag 2016. Bagarestugeföreningen återfinns cirka 1,5 mil söder om Malung. Enligt informanten fick föreningen köpa huset av kommunen 1985. Styrelsen består av fem personer och bagarstugan ägs av hela byn. Huset har renoverats genom åren med nytt tak och nya tapeter. Föreningen träffas och bakar knäckebröd enligt gammalt recept, flera av medlemmarna har gått på kurs och lärt sig baka knäckebröd. Receptet är gammalt och har gått i arv. Informanten jag intervjuade intygade att det var mycket gott. De eldar i en ugn med björkved. Brödet säljer de för att få in pengar till elen som går åt när huset används och även till försäkring av huset.

Enligt informanten baka föreningen och visar upp sig bland annat på Yttermalungsdagen säljer men även knäckebröd vid andra tillfällen. Inför Yttermalungsdagen bakas det i fyra dagar och det är tio personer som hjälps åt och löser av varandra. Bagarstugan går även att hyra. Informanten meddelar att folk får hyra in sig och baka sitt eget bröd i vedeldad ugn till priset av 100kr per person och dag.

På frågan varför de håller på med detta blev svaret att de ville hålla igång en gammal tradition som de varit med om själva som barn, att deras mor, mormor eller farmor bakade i vedeldad ugn. Det är också socialt att träffas och ”hålla igång”. Det har blivit som en liten samlingspunkt i byn där alla kan träffas. Informanten anser att det är viktigt att ha bagarstugan kvar helt enkelt både från traditionell synvinkel men även som en social samlingsplats.

6.3.5 *Edets kvarn i Yttermalung*

Informanten för Edets kvarn i Yttermalung berättade att kvarnen är en gammal kvarn som idag är nästan helt restaurerad. Ett skogsbolag sålde kvarnen till byn och en förening bildades för att renovera kvarnen. Egentligen är föreningen en undersektion till Yttermalungs bygdegårdsförening. Informanten berättade vidare att kvarnen är cirka 200 år gammal och en av de större kvarnarna i Malung-Sälens kommun. Troligtvis har den varit i bruk sedan början av 1800-talet och var aktiv till 1950-talet.⁷¹ Informanten sa att Edets kvarnstyrelse är på sju personer som förvaltar och bevarar och renoverar kvarnen. Informanten berättade sedan att de gjutit nytt fundament till kvarnen och även gjort i ordning en torkplåt (som man torkade sädeslag på förr). En person i byn är händig på turbinbyggande och vill gärna reparera och sätta dit en turbin för att på det sättet få vattenkraft in till kvarnen. Informanten blev besviken då förslaget fick avslag från Länsstyrelsen

⁷¹ Mojanis, Anders, 2008, Edets kvarn får nytt liv. I: *Dalarnas Tidningar*. <http://www.dt.se/edets-kvarn-far-nytt-liv> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 15.56.

eftersom älvräddarna protesterade. Detta gick även att ta del av i media.⁷² Här blev en krock mellan kulturarv och naturarv.

Enligt informanten är föreningens syfte att bevara kvarnen för att visa hur man malde en gång i tiden. Kvarnen visas upp vid tillfällen när aktiviteter händer i byn som till exempel Yttermalungsdagen. Då är kvarnen öppen för alla att kika in i och kolbullar serveras med kaffe. En ur styrelsen guidar besökarna i kvarnen och berättar om hur det gick till att mala. Informanten själv brukar också guida. Grundskolan brukar få guidade visningar och om någon annan vill ha guidning så är det bara att ringa meddelar informanten. Kvarnen har inga öppettider. Istället får nyfikna ringa till styrelsen och be om en guidad tur.

De framtida planerna är att få in kvarnstenar av sten istället för de cementstenar som nu finns i kvarnen berättar informanten. Föreningen vill även få igång kvarnen, men så länge ingen kraftkälla finns är det svårt. Visionen är att ha öppet fler gånger om året och att få igång malningen så folk kan hyra in sig och mala i kvarnen.

6.3.6 *Malungs folkdanslag*

Informanten för Malungs folkdanslag berättade att Malungs folkdanslag har funnits sedan 1923. Föreningen har idag cirka 36 medlemmar vilka inte alla är aktiva dansare längre. Informanten berättade att de dansar varje måndag mellan 19-21 på IOGT/NTO i Malung. De har en egen orkester med fiol och dragspel. De dansar schottis, vals, polka, bytespolka och hambo. Vid uppträdanden bär de folkdräkt. Enligt informanten uppträder de ganska ofta, bland annat vid Skinnarspelet i Malung vid midsommar (en utomhusteater) som är en mycket hektiskt helg för danslaget då de uppträder på flera ställen. De dansar också på svenska flaggans dag den 6 juni varje år. De är även anlitade vid olika arrangemang i bygden och även utanför kommunen. Informanten berättar att vid Kupolen i Borlänge brukar hela Dalarnas folkdanslag samlas för att dansa och spela. Där brukar Malungs folkdanslag bära folkdräkt. Medlemsavgiften går bland annat till Svenska folkdansringen. Svenska folkdansringen inbjuder till träffar där man kan få kontakt med andra danslag i Sverige och utbyta danser och varianter av danser.

Syftet med att ha ett folkdanslag, enligt informanten, är att det är tradition. Det är viktigt att visa de gamla danserna och folkdräkterna. Föreningen har snart funnits i hundra år och att framföra de gamla danserna för den yngre publiken är viktigt för traditionen. Ett annat syfte för att danslaget håller igång är att det är så roligt att dansa och en mycket rolig motionsform och att få visa upp sig för publik i vackra folkdräkter.

De planer som finns för framtiden, enligt informanten, är att folkdanslaget ska hålla igång och rekrytera yngre dansare. Idag är många äldre och

⁷² Mojanis, Anders, 2014, Möter motstånd från älvräddarna. I: *Dalademokraten*.
<http://www.dalademokraten.se/dalarna/malung/moter-motstand-fran-alvraddarna-1> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 16.00.

pensionärer, flera av dem har knäproblem och kan inte dansa lika mycket som förr. Att få fler barn och ungdomar att delta i föreningen skulle vara mycket bra för föreningens framtid anser informanten.

6.3.7 Öje väv & bak

Öje väv & bak återfinns i Öje, en liten by cirka 1,7 kilometer väster från Malung. Informanten berättade att föreningen bestod av både en styrelse och folk från byn som var intresserade av att hålla huset vid liv som Öje väv & bak huserar i. Huset är en äldre träbyggnad som även förr användes som bakstuga och vävstuga berättar informanten. Föreningen bakar bröd och väver mattor. De väver mest mattor men det förekommer även annan vävning som dukar och kuddar. Enligt informanten består bakningen mest av knäckebröd, men det bakas även ett bröd som kallas ”kavelgris”.

Informanten säger att syftet med föreningen är att ”hålla igång” huset så det inte står tomt, men även att måna om bak- och vävtraditionerna. För att få in pengar till elektricitet och husförsäkring arrangerar föreningen tillsammans med andra föreningar i byn auktioner med lotterier. De är även med och arrangerar en växtmarknad. Vid Öjedagen är föreningen aktiv och har öppet hus så medlemmar och andra kan gå in och se på bak och vävning. Informanten berättar också att Öje IF hyr en del av lokalen av föreningen vilket bidrar till intäkterna. Planerna för framtiden är att fortsätta som det är idag med auktioner och bak- och vävevenemang. Enligt informanten så finns en önskan att få till fler aktiviteter.

6.3.8 Malungur

Enligt hemsidan är Malungur en sånggrupp från Malung som sjunger och spelar gamla visor och ballader.

Vi sjunger visor och ballader som vi gillar. Det kan vara nidvisor, en sorts sång som sjungs i syfte att förnedra eller förlöjliga, vilket var vanligt under medeltid och senare tid. Graden av elakhet kan variera och i krig sjöngs nidvisor om fienden. Men vi är inte elaka och sjunger dessa visor med glimten i ögat.⁷³

Föreningen sjunger även Bellmanlåtar och klär gärna ut sig i tidsenliga kläder. Föreningen består av sju stycken medlemmar som även är styrelsen (hemsidan visar endast 5 medlemmar, men en två har tillkommit sedan hemsidan uppdaterats). Namnet Malungur har de blivit inspirerade från att Malung var den första dalaorten som nämndes i skrift så tidigt som år 1177 när kronpretendenten Sverre från Norge red förbi trakten och noterade detta i sin krönika. Sånggruppen startade redan år 2000 då två av medlemmarna ansåg att det måste hända något på ”medeltidsfronten” i Malung. Sagt och gjort de bildade en sånggrupp som skulle sjunga medeltida visor och ballader och fler ville vara med.⁷⁴ Gruppen/föreningen

⁷³ Malungur, <http://malungur.webnode.se/> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.22.

⁷⁴ Malungur, <http://malungur.webnode.se/om-oss/> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.27.

gör även musikvideos och lägger ut på Youtube. Den senaste musikvideon handlade om ”Krigaren” som återkommer efter kriget och får härbärke på en gård någonstans i Malung. Han blir mäkta populär hos gårdens kvinnfolk och låten berättar hur hustrun med pigorna kör ut maken till svinstian. Sånggruppen spelade in låten i kläder som skulle påminna om 1700-talet och miljön var hembygdsgården i Malung där träinredningar och målade tak utgjorde kulisserna. Så här skriver föreningen själv om låten och videon:

Se Malungurs musikvideo "Krigaren". Gustav II:s krig mot Ryssland 1788-1790, för att återta förlorade områden. Kriget slutade oavgjort och de svenska soldaterna återvände hem. På väg hem stannade soldaterna till vid gårdar för att få mat och härbärke. Ibland fick de lite mer ;-) I Malung blev bondmoran så här glad när en uniformerad man kom till gården. Fest och glam, till bondens förtret.⁷⁵

Föreningen vill gärna bli anlita att sjunga och spela på olika tillställningar enligt deras kontaktsida.⁷⁶

6.3.9 Quarnstensgrufvans vänner

Quarnstensgrufvans vänner bildades 26 maj 2011. Föreningen vill uppmärksamma kvarnstenshantverket som har en tusenårig tradition i bygden.

Föreningen Quarnstensgrufvans vänner verkar för att intressera allmänhet, föreningar, företag och andra för kvarnstenshantverket och kvarnstensbrottet i Malung-Sälens kommun. Föreningen vill uppmärksamma det gamla hantverket via olika arrangemang och guidade vandringar i brottet/brotten och vill särskilt intressera familjer och ungdomar via aktiviteter för att nå ut med ett historiskt arv.⁷⁷

Föreningen vill sprida historien om kvarnstenshantverket som pågick mellan 700-1880 i Malung. Kvarnstenarna såldes ut i landet, främst till Mälardalen. Enligt föreningens verksamhetsberättelse har föreningen i dagsläget 46 medlemmar. Den senaste verksamhetsberättelsen visar på en mycket aktiv förening med föreläsningar och guidningar i kvarnstensbrottet. Föreläsningarna har dragit publik och platsen för dessa har varit på Folkets Park Orrskogen i Malung. Året 2015 visar två föreläsningar, en på våren då Herman Lindqvist föreläste om Gustav Vasa, och en på hösten då Jesper Larsson från SLU föreläste om fäbodsväsendet. Föreningen har även ett nyhetsbrev som kommer ut 3-4 gånger om året. Föreningen marknadsför föreningen via nyhetsbrevet, hemsidan och Facebook. När det är föreläsningar annonseras detta i TV Malung-Sälen, det lokala reklambladet, föreningens hemsida och Facebooksida. Finansiering för tryck av nyhetsbrevet och annonser vid föreläsningar fås via biljettintäkter och

⁷⁵ Malungur, <http://malungur.webnode.se/bildgalleri/> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.35.

⁷⁶ Malungur, <http://malungur.webnode.se/kontakta-oss/> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.38.

⁷⁷ Quarnstensgrufvans vänner, <http://quarnstensgrufvansvanner.se/om-quarnstensgrufvans-vanner.html> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.44.

samarrangörer. Föreningen marknadsför sig även på Malung-Sälens turistbyrå med Roll-up och broschyrer. Föreningen har ingen samlingslokal som sin egen utan brukar samlas i den lokal som är kommunen äger och återfinns vid kvarnstensbrottet i Östra Utsjö. Styrelsen är även ute i landet och uppsöker kvarnstenar för att se om de härrör från kvarnstensbrottet i Östra Utsjö i Malung. Det senaste besöket var på Rydboholm och Vasatornet där en grytkvarn återfanns. Tyvärr inte från brottet i Malung.⁷⁸ Hemsidan uppvisar information om kvarnstenshantverket och själva kvarnstensbrottet som idag är kulturresevat. Det går att läsa:

Kvarnstensbrottet Östra Utsjö består av den gamla och nya delen. Redan under Linnés besök 1734 var brottet uppdelat och den gamla delen var lämnad för den nya i norr. På 1700-talet var brottet uppdelat i andelar som ägdes individuellt med brukningsrätt, att ägandet var knutet till brukandet.⁷⁹

Hemsidan tar även upp vilken sorts kvarn som kvarnstenarna använts i när det gäller Malung, samt den kvarnbergsgubbe som var den allra sista som högg i ett kvarnstensbrott i bygden.⁸⁰ På hemsidan finns även äldre brödrecept man kan baka själv som barkbröd och medeltida fiskpirog.⁸¹ Den senaste verksamhetsberättelsen för år 2015 som finns på hemsidan berättar om att föreningen hade många styrelsemöten eller visionsmöten. I styrelsen har en del personer bytts ut och ersatts av andra. Verksamhetsberättelsen visar också att föreningen samarbetar med många andra föreningar och kultur- och fritidsförvaltningen i kommunen i och med arrangemang och föreläsningar.⁸²

6.3.10 Talô Malungsmål

Hela denna intervju ägde rum hemma hos informanten den 26 april 2016. Personen är föreningen Talô Malungsmål förre ordföranden, och var med och startade föreningen år 2004. Den intervjuade satt som ordförande i föreningen mellan 2004-2010. Talô Malungsmål började med en grupp människor (21 st) som var intresserade av att prata malungsmål, en dialekt som återfinns i Västerdalarna i Malungs byar. På 1990-talet var gruppen en sektion under Malungs hembygdsförening och de träffades kontinuerligt och skrev ned varje ord de kom på på malungsmål. 1995 fanns cirka 10 000 ordartiklar nedtecknade och införda på

⁷⁸ Quarnstengrufvansvänner, <http://quarnstengrufvansvanner.se/Verksamhetsber%C3%A4ttelser.html> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.52.

⁷⁹ Quarnstengrufvans vänner, <http://quarnstengrufvansvanner.se/kvarnstensbrottet-stra-utsj.html> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 19.00.

⁸⁰ Quarnstengrufvans vänner, <http://quarnstengrufvansvanner.se/kvarnar%20i%20malung.html> Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 19.02.

⁸¹ Quarnstengrufvans vänner, <http://quarnstengrufvansvanner.se/ldre-br-drecept.html> Hämtad den 3 maj, 2016, kl. 14.44.

⁸² Quarnstengrufvans vänner, <http://quarnstengrufvansvanner.se/Verksamhetsber%C3%A4ttelser.html> Hämtad den 3 maj, 2016, kl. 18.14.

disketter för dator. Vid denna tid var inte gruppen en självständig förening men när gruppledaren för gruppen dog insåg de övriga att det var dags att göra en ordbok över de ord de hittills hade registrerat över malungsmålet. 2004 bildades alltså Talô Malungsmål och den intervjuade blev ordförande. Föreningen började omedelbart med intensiva aktiviteter. De åkte runt i byarna kring Malung och samlade människor i bystugorna för att enkom prata malungsmål. Här berättades många historier och berättelser om Malung och personer som folk kände. Flera gånger om året tilldrog sig dessa träffar som annonserats i förväg i ett lokalt reklamblad. Vid träffarna hade de olika teman som skulle ligga till grund för vad som skulle berättas. Det var många Malungsbor som dök upp på dessa träffar. Ibland ordnades resor utanför länet och utanför landet. Föreningen var bland annat till Finland och besökte en by som hade en snarlik dialekt som Malung. Föreningen gjorde en hemsida som finns än idag med en sökfunktion för att söka uppsatser och artiklar ur Skinnarebygd, Malungs hembygdsförenings årsskrift. En ordbok över malungsmålet kom ut 2006, utgiven av Talô Malungsmål. De har även givit ut flera böcker, bland annat om Malungsbor som utvandrat till Amerika och om Malungs spelmän. På Talô Malungsmåls hemsida går att läsa:

I nästan tio år samlades 21 vittra malungsbor regelbundet för att dokumentera ord och uttryck i malungsmålet. Resultatet blev ett större arbete, nämligen ett manus till en malungsordbok med ca 10 000 ord. 29/1 2004 bildades en förening som har till syfte enligt stadgarna:

§ 2 Föreningens syfte. Föreningen syftar till malungsmålets främjande i tal och skrift, inspelningar och annan dokumentation samt utgivning på malungsmål och svenska.

§ 3 Föreningens uppgifter. Föreningen skall

- Aktivt arbeta för dokumentation och utgivning av malungsmål i olika skriven eller ljudande form.
- Anordna träffar där malungsmål pratas.
- Informera om malungsmålet och stimulera till diskussion om varianter och formuleringar utan att föreningen tar ställning till vad som är rätt malungsmål.
- Sträva efter att uppnå kontakt med malungsmålstalande och intresserade i Sverige och annorstädes
- Bidra till ökad språkkänsla och kunskap om malungsmål och andra tungomål.

Föreningen fick snabbt ca 80 medlemmar och på de möten som anordnats under året kunde de närvarande starkt känna vilken kraft det finns i målet och hur nära förknippat med västerdalarnas kulturarv detta mål är. I dag har föreningen cirka 110 medlemmar.⁸³

På frågan varför föreningen Talô Malungsmål bildades ville informanten framhäva att det var ett stort intresse för den nya föreningen att ge ut en ordbok över malungsmålet och att själva dialekten ligger till grund för hur Malungsborna

⁸³ Talô Malungsmål, 2016. <http://malungsmal.se/index.html>, Hämtad den 28/4, 2016, kl. 07.57.

identifierar sig själva och sin omgivning. Den intervjuade nämnde ordet eller begreppet ”klangbotten” – att dialekten återfinns som ett identitetsmärke och en förutsättning för existens. När föreningen var ute i byarna med sina träffar märktes också ett oerhört sug efter att prata malungsmål, ett stort behov fanns hos bygdens folk. Funktionen med föreningens bildande var även att skapa gemenskap och att visa hur språket (dialekten) och den kultur som återfinns i bygden hänger samman. Den intervjuade sade vidare att detta kulturarv (dialekten) är viktigt att bevara för att kunna känna en trygghet i sin egen tillvaro, i sin egen identitet, för att utifrån denna trygghet kunna möta främmande kulturer med nyfikenhet och öppenhet. Informanten är även aktiv inom FN-rörelsen och Amnesty. Idag är föreningen Talô Malungsmål tynande och har inga fler träffar ut i byarna på grund av bristande tid hos den nya styrelsen.

6.3.11 Malungs vävkammare

Hela denna intervju skedde på ett besök på Malungs vävkammare med nio deltagare runt ett bord med kaffe och fika. De var alla kvinnor och pensionärer. Det fanns även yngre medlemmar i föreningen men de var inte där vid tillfället för intervjun. Föreningen har ett femtiotal medlemmar varav cirka hälften är aktiva. Intervjun var den 27 april 2016 i Malungs vävkammares lokaler i Malung och var cirka två timmar lång. Ordförande i föreningen är en kvinna. De har 15 vävstolar i lokalen som är igång med varp och olika alster. Här vävs mattor, dukar, kuddar, väskor, löpare, plädar med mera. Medlemmar bokar in sig på en vävstol och blir uppförda på en lista där det står hur många som väver och vad. Om flera har satt upp sig på en lista för att väva en duk så väver först en klart sin duk innan nästa fortsätter och väver på en ny. De har alla sina egna färger som skiljer de olika dukarna åt. Likadant är det på de övriga vävstolarna. De träffas nästan varje vardag och då helst på förmiddagarna. De börjar tidigt och tar sedan en liten kaffepaus innan de fortsätter väva till lunchtid då de flesta går hem. Föreningen väver flera hundra alster per år och vartannat år har de auktion och vartannat år utställning. De pengar de får in på auktionen går till hyra av lokal. Ibland gör de resor tillsammans med riksväv i Sverige. De åker även på utställningar för att hämta inspiration och se på andra föreningars vävtraditioner.

Malungs vävkammare väver både fantasi och traditionella mönster. De traditionella mönstren är Malungsflock (munkabälte), Äppebodräll, ripsmattor, kypertplädar och gåsöga. De har medlemsmöten första måndagen i varje månad. Föreningen har även möten med övriga vävföreningar i kommunen såsom Torgås och Lima.

Enligt informanterna har nästan alla i Malungs vävkammare någon form av vävutbildning bakom sig, antingen kortare kurser eller längre kurser. En del av dem har gått vävutbildning av kommunens kulturpristagare och framlidne Inga-Brita Berglin som var en mycket duktig väverska i kommunen och som hade som specialitet att ta fram äldre mönster att lära ut. Flera av de intervjuade talar sig varma om Inga-Brita. Föreningen har även själv haft kurser i vävteknik men inte

längre då det tar för mycket tid av det de egentligen vill göra – att väva. Vid frågan varför de väver svarar de alla likadant. Det är roligt, socialt och berikar hjärnan. De är alla pensionärer och säger att de kan ägna mycket mer tid åt vävning sedan de slutade arbeta. Vävning tar tid och att ha den tiden idag ser de som en lyx och en bonus. Flera av dem ser vävning som en terapi och som ett konstnärligt skapande, ett uttryck för egna vävphantasier. De nämner alla hur nöjda de är över att tillverka något själva och det självförtroende det skapar när den egentillverkade duken läggs på bordet eller mattan hamnar på golvet.

De har alla någon form av relation till vävning. De är av en generation där flera av dem haft en mor, mormor, farmor eller någon annan kvinnlig släkting som de sett väva och fått se de alster som kommit ur en vävstol. Flera av kvinnorna i Malungs vävkammare väver traditionella mönster som har flera generationer bakom sig. Det som ändras kan vara färgen och bredden på väven eftersom de äldre vävstolarna var smalare än dagens. De ser sitt intresse som en förlängning av bondesamhället, något de är måna om att bevara och vårda. Flera av kvinnorna berättade historier om hur vävning gått till förr. Bland annat hur vikingarna vävde segel till de stora vikingaskeppen. Här var det smala tygremsor i tuskaft som syddes ihop och ”beckades” med tjära för att tåla väder och vind. En annan kvinna berättade om hur bondesamhället tog efter de mer välborna i samhället och började väva mattor att lägga på golven i sina hem. Också här var bredden på mattorna smala som gjorde att de låg tätt tillsammans på golvet för att bilda en större helhet. Dessa mattor var av lump, gamla trasiga kläder som kom till återanvändning.

Malungs vävkammare använder gamla mönster som finns utgivna i ett flertal böcker enligt informanterna. De använder också mönster från olika vävtidningar som tar upp hur de vävde förr. I dessa tidningar finns även nyproduktioner med helt nya mönster som inte har en historisk förankring. Malungsflock, som är ett traditionellt mönster i Malung, finns alltid i en av vävstolarna. Idag vävs malungsflock i många olika färger. Här är det bara fantasin som sätter gränser. Att malungsflock alltid finns i en vävstol har att göra med dess popularitet. Det färdiga tyget blir löpare, kuddar, dukar med mera och är mycket attraktivt vid vävkammarens auktioner.

6.3.12 Malungs hembygdsförening

Hela denna intervju gjordes med informanten på Malungs bibliotek den 27 april 2016 kl. 16.00-17.00. Malungs hembygdsförening förvaltar ett trettiotal hus och byggnader vid en hembygdsgård i Malung. Förutom dessa byggnader har föreningen en mycket stor samling föremål, fotografier och dokument i sin ägo som orsbor skänkt till dem genom åren. Här finns stora och skrymmande föremål som vagnar, kärror, stora kvarnstenar, båtar och inventarier från olika garverier, men också mindre föremål som träskedar, tallrikar, pallar, skinnpälisar, skinnverktyg och mycket mer. Informanten berättar att Malungs hembygdsgård blev till 1919 under period när många andra hembygdsgårdar uppfördes i landet. I

samband med industrialiseringens framfart blev det allt tydligare för vissa i samhället att det gamla bondesamhället borde bevaras, vårdas och visas upp för det svenska folket. Det var av vikt att visa det gamla samhället innan det försvann för gott. Vid min intervju med informanten framkom att syftet med hembygdsgården i Malung stämmer överens med de äldre formuleringarna kring hembygdsgårdarnas uppförande. Informanten vill med hembygdsföreningen bevara bondesamhället som är ett kulturarv för att kunna visa upp hur det en gång såg ut i landet för besökare. Informanten ser även hur det idag har infunnit sig ett vidare perspektiv på bevarandet, nämligen miljövård, det hållbara samhället och att hembygdsgårdarna runt om i Sverige representerar en viss miljö och ett kulturlandskap som är av vikt att förmedla i nutid med klimathot och miljöproblem. Informanten anser att människor måste kunna se tillbaka för att kunna blicka framåt. Föreningens mål är:

Föreningen bildades 1919 för att så vakt och vårda bygdens kulturarv samt att verka för att bygdens historia genom text, bild och föremål dokumenteras för framtiden. Föreningens verksamhet innebär också att hålla materialet i görligaste mån tillgängligt för visning, forskning, etc. och för att uppmuntra till forskning om bygdens historia, natur och näringar. En annan viktig uppgift är att hävda betydelsen av malungsmålets bevarande..⁸⁴

Själva gammelgården uppvisar hus och byggnader som är hämtade från Malung och närliggande byar. Gården ska föreställa en typisk rikemansgård på 1600-1700-talet. Gården är kringbyggd och har många olika typer av hus. Boningshuset är en låg timmerbyggnad med farstu, två rum på vardera sida (vardagsrum och finrum) samt ett rum där maten förvarades. Runt tunet (gårdsplanen) finns olika byggnader som stall, fjös, härbren, loft, smedja etc.

Det som informanten anser är unikt med just Malungs hembygdsförening är skinnmuseet som återfinns i en av byggnaderna på hembygdsgården. Denna del i föreningen är unik då ingen annan hembygdsförening (så vitt informanten visste) hade ett skinnmuseum. Malungs hembygdsförening visar här hur skinnindustrin började från att ha varit kringvandrande skinnare. Även garveritraditionen visas. Skinnmuseet består av en diger samling verktyg, symaskiner och skinnplagg. Här finns också en skomakarverkstad som den en gång såg ut. Föreningen anser att det är av vikt att visa denna historia om bygden eftersom Malung är förknippad med skinnindustrin som än idag pågår i ytterst liten skala i bygden.

Det som hela tiden framkommer under intervjun med informanten är hur svår det är att som förening och då i synnerhet en hembygdsförening med ett trettio-tal hus, kunna finansiera det hela. Det finns ett uppenbart problem med hur husen och samlingarna ska vårdas och bevaras när pengarna tryter. I flera år har hembygdsföreningen i Malung fått lägre och lägre bidrag från kommunen vilket

⁸⁴ Malungs hembygdsförening, <http://malungshembygdsforening.se/html/maal.html>, Hämtad den 28 april 2016, kl. 09.55.

gjort att prioriteringar har gjorts och att vissa delar av verksamheten inom föreningen fått lida. Bland annat har den guidade verksamheten blivit mycket mindre för att i stället laga tak på byggnader. Informanten vill att kommunen ska ta mer ansvar och visa ett större intresse för hembygdsgården i bygden. Förr kunde medlemmar ställa upp och reparera och laga hus men idag är medlemmarna av hög ålder och det är inte många som kan de traditionella hantverken med för exempelvis takläggning längre. Entreprenörer måste då anlitas vilket kostar pengar. Malungs hembygdsförening försöker locka yngre medlemmar vilket inte är så lätt. Varje år har föreningen en dag för alla sjätteklassare i Malung som får komma på besök och bli guidade på hembygdsgården. Det brukar vara mycket populärt enligt informanten. Föreningen har försökt locka ungdomar att öppna sommarcafé vid hembygdsgården men inte fått någon entreprenör som ställer sig bakom. Föreningen vill själv inte bedriva en sådan verksamhet.

Malungs hembygdsförening ger varje år ut en skrift *Skinnarebygd* där både lokala och andra författare får bidra med texter. Skriften tar gärna upp historiska händelser från bygden. Det finns personbeskrivningar och artiklar om gårdar, byar och hus, för att inte tala om skinnhanteringen och kvarnstenshantverket. Skriften är mycket populär och säljs varje år lagom till jul. Hembygdsföreningen ger även ut en mindre medlemsskrift *Öfre Gäldet* där tre hembygdsföreningar i kommunen går samman och skriver artiklar och som alla medlemmar får gratis fyra gånger om året. Här får medlemmar lämna in artiklar och texter och gärna även fotografier för tryck. På sommaren under Dansbandsveckan har hembygdsföreningen husvagnsplatser vid hembygdsgården. Besökare kan under denna vecka få en guidad tur på hembygdsgården. Guidade turer bokas annars via telefon. Likaså om skinnmuseet vill ses. Det finns inga speciella öppettider utan besökare får ringa och få en guidad tur. Svenska flaggans dag firas den 6 juni vid hembygdsgården och vid midsommar dansas det runt midsommarstången.

Intresset för Malungs hembygdsgård av Malungsborna upplever annars informanten som konstant. Bekymret är att få vet hur ansträngande och tidskrävande det är för föreningen att hålla hembygdsgården vid liv. Många tar för givet att kommunen sköter hembygdsgården och inte att det är en ideell förening som kämpar med mindre och mindre ekonomi. Detta är bekymmersamt enligt informanten.

7. DISKUSSION

Från det insamlade materialet ska jag här försöka utröna hur Malungsborna använder historia i sitt föreningsliv samt varför och vilken funktion historiebruket fyller med hjälp av Karlssons typologi och Storms användande av Aronssons tillämpning av White.

7.1 Malung-Sälens kommuns register över kulturpristagare

Jag kommer här att gå igenom de som fått kulturpriset i kommunen från 2000-2015. Kulturpristagarna varierar och är inte alltid föreningar utan även privatpersoner som både kan vara delaktig i en förening men även vara egenföretagare. Kulturpristagarna nomineras av kommuninvånarna där en pristagare väljs av kultur- och fritidsnämnden. Kulturpristagarna har det gemensamma att de alla utövar någon form av ”kultur”. Ordet kultur i detta sammanhang har en bred betydelse och året då Lima motorsällskap fick priset står det också i motiveringen att ”Kultur är ett begrepp som ska användas i vid bemärkelse, där aktiviteter som höjer människors livskvalitet för både gammal och ung”.⁸⁵ Aktiviteter i dessa sammanhang var olika bilracetävlingar, endurotävlingar etc. Kulturpristagarna framstår som drivande och utvecklande inom kulturen i bygden, de är aktiva och engagerande och har antingen hållit på i många år med sitt kulturella engagemang eller är väldigt unga och gjort något stort arrangemang.

Tabell 6. Tabell över vilka kulturkategorier som fått kulturpriset från år 200-2015.

Kategorier	Antal pristagare
Dans	2
Musik	7
Konst	2
Motorsport	1
Textil	1
Skinnhantverk	1
Forskning om bygden	6
Data/Teknik	1
Teater	2

Tabell 6 ovan visar fördelningen av kulturpriset när det gäller genre och uttryck. De högsta representationerna för kulturpriset har gått till musik och forskning om bygden (artiklar, texter och avhandlingar i bygdelitteratur eller annan litteratur). För att bättre förstå vad som ligger till grund för valet av pristagarna ska jag här analysera och diskuterar de motiveringar som kulturpristagarna fick.

För år 2000 var det två pristagare, Inger Döhl och Tore Johansson, för sina enskilda forskningar om hembygden. I motiveringarna nämns forskningar

⁸⁵ Malung-Sälens kommun, 2015, <http://malung-salen.se/kulturfridochturism/kulturochsevardheter/kulturpris.4.73524e2413e64b1dd111405.html> Hämtade den 3 maj, 2016, kl. 19.53.

inom utvandrarhistoria, malungsmålet och insatser i hembygdsarbete, studiecirkel och inspiration till andra via föredrag. I motiveringen för Inger Döhl nämns också dokumentation av viktiga delar av bygdens historia. Enligt Karlssons typologi skulle grunden till att dessa personer fick kulturpriset återfinnas i ett behov som är att minnas och bruket blir existentiellt samt att brukarna är alla eller ett engagerande skikt där funktionen blir en orientering i att finna sina rötter. Men här finns även ett behov som grundar sig i att upptäcka och att bruket blir vetenskapligt och funktionen en tolkning. Sett till Storms användning av de historiska grundberättelserna så framstår motiveringarna till kulturpristagarna som att en *Guldålder* av vikt ska bevaras och dokumenteras för kommande generationer, men kan även tolkas som att då var så främmande mot idag att det historiska blir ett *Främmande land* och därmed måste dokumenteras för att inte glömmas bort.

En närmare granskning av pristagarna för 2002 (2001 delades inte priset ut) visar tre pristagare, Yvonne Eriksson, Bernt Hellberg och Inge Persson. Yvonne Eriksson fick priset för sitt engagemang i att arbeta med barn och ungdomar med teater och musikal samt även ett bygdespel som handlade om finnarnas svåra liv i 1600-talets Dalarna. Priset till Bernt Hellberg motiveras med en värdefull dokumentationsinsats för Rörbäcksnäs arkiv samt som redaktör för en skoltidning. Inge Persson fick priset för fotografisk dokumentation av bygd och folk i Lima, Transtrand och Malung. Här går att utläsa fler behov. I Yvonne Erikssons motivering finns både existentiellt behov men samtidigt en moralisk aspekt och bruk där även Storms användning den historiska berättelsen *Likhet över tid* finns som en röd tråd i och med finnarnas tuffa tillvaro på 1600-talet kan jämföras med hur en del svenskar ser på dagens invandrare. Vidare så återfinns i funktion både orientering och restaurering, en återupptäckt som kan förankras i samtiden. Bernt Hellberg och den dokumentationsinsats han fick priset för visar på ett behov att minnas samt ett existentiellt bruk där brukarna blir alla och funktionen blir än en gång en orientering i samtiden som grundar sig på ett gemensamt förflutet. Storms *Guldålder* kan utläsas från motiveringen som tar fasta på hur Hellberg hängivet dokumenterat och inspirerat. Motiveringarna för Inge Persson uppvisar liknande typologier hos Karlsson där behovet att minnas är utmärkande samt även *Guldåldern*.

Kulturpriset för år 2003 utdelades till Transtrands spelmanslag. I motiveringen återfinns ord som *kulturbärare, traditioner, förenar, inspirerar, förebild och stolthet*. Enligt motiveringen så får spelmanslaget priset för bland annat ”deras musik förenar ’gamla och nya’ Sälenbor, den inspirerar och bygger broar mellan olika generationer, mellan orsbor och turister”.⁸⁶ Utifrån Karlssons typologi finns här ett behov som grundar sig i att minnas där bruket blir existentiellt. Också här återfinns en orientering och förankring i bygden som

⁸⁶ Malung-Sälens kommun, 2015, <http://malung-salen.se/kulturfridochturism/kulturochsevardheter/kulturpris.4.73524e2413e64b1dd111405.html> Hämtad den 9 maj, 2016, kl. 15.11.

befästs i och med att spelmannslaget uppträder och visar upp sig och ”bygger broar” mellan gamla och unga, mellan Transtrandsbor och andra. *Guldålder* blir här mycket tydlig. Det var bättre förr, åtminstone musikaliskt och i synnerhet när det gäller folkmusik. En tradition som är viktig att föra vidare och som Transtrands spelmannslag gör och får pris för.

2004 års kulturpristagare var Kathy och Göran Johansson samt Ingegerd Grellsgård. Paret Johansson fick priset för sitt engagemang i bygdespelet *Skinnarspelet - sagan om den underbara pälsen*, där skinnvandringen ligger till grund för en uppdiktad historia i Shakespeares anda *Så tuktas en argbigga*. Priset motiveras med att paret engagerat ungdomar och barn samt skapat intresse för teater och konst. Behovet blir här att minnas och att bruket återigen blir existentiellt. *Guldåldern* är åter närvarande i och med att bygdespelet tar upp skinnvandringen och pällstillverkningen under 1800-talet då Malungsbors skinnhantverk var på uppåtående. Ingegerd Grellsgård fick priset för sitt ideella arbete för musiklivet i Malung. Motiveringen är kort men visar ändå att musiklivet är viktig i bygden och att Grellsgård är en del av den traditionen som uppskattas och premieras.

Talô Malungsmål fick kulturpriset år 2005 för sitt ”viktiga och engagerande arbete med att dokumentera och bevara sin hembygds mål [...]”.⁸⁷ Dialekten malungsmålet är här i fokus och behovet är att minnas för att kunna förankra och orientera sig i samtiden samt att bevara och föra vidare till nästa generation. *Guldålder* finns men även likhet över tid då malungsmålet i och med föreningen Talô Malungsmål bevaras och inte nämnvärt ändrats de senaste femtio åren.

2006 fick Malungs orkesterförening kulturpriset och i motiveringen anges att en ort som Malung är unik med att ha en symfoniorkester. Det framgår inte konkret vad som föranleder till att orkesterföreningen får priset mer än att den är unik och att orkestern vid flera tillfällen förgyller Malungs musikliv. Något konkret historiskt bruk kan jag inte skönja.

För år 2007 fick priset delas på tre då Dala Riot, Wiking Cederblad och Hans-Ove Hansson var de som fick kulturpriset. Dala Riot var en ungdomsförening som anordnade stora dataspelsträffar. Motiveringen till priset fokuserar på ungdomarnas mod och styrka att åstadkomma evenemanget och att ungdomarna gjort detta med bravur och med stor energi. Inget historiebruk återfinns i motiveringen och själva evenemanget att anordna dataspelsträffar har ingen direkt återkoppling till historien. Att ungdomarna spelade spel under evenemanget där historiebruk återfanns har jag inför denna uppsats inte haft möjlighet att efterforska, men troligt att det förekom. Wiking Cederblad fick priset för en mängd olika engagemang, bland annat för sin involvering i musiklivet, dragspelsstämmor, lokalrevyer och bystugeträffar. Det existentiella historiebruket finns och brukarna är alla och behovet är att minnas och att hålla på traditioner. *Guldåldern* är närvarande, det vill säga att hålla fast vid något som sedan länge

⁸⁷ Ibid, 2015.

funnits, för exempelvis bystugeträffar. Den tredje pristagaren detta år Hans-Ove Hansson fick priset för sin långa och trogna tid som sångare i Transtrand och Lima. Det är svårt att utläsa vad exakt för sånger Hansson ägnat sig åt, därav är historiebruket diffust och jag låter det vara osagt.

Den före detta kulturchefen Margaretha Hedblom i Malung-Sälen fick kulturpriset år 2008 för sitt engagemang för kulturlivet i bygden och sin forskning och inspiration. I och med ordet forskning lutar jag åt att historiebruket återfinns inom det existentiella där brukarna är alla och funktionen är förankring och orientering. Kanhända det är *Guldåldern* som visar sig i denna forskning.

År 2009 var det två kulturpristagare, Johan Eriksson och trion Leif Thoors, Ingvar Eriksson och Ture Olofsson. Eriksson fick priset för sitt stora engagemang för bygdens kultur som har landat i ”otroligt fina kulturella evenemang”⁸⁸. Exakt vad dessa evenemang är går inte att ta del av. Vilken genren inom det kulturella är också osäkert men orden ”musikaliska ådra”⁸⁹ visar på musik och sång. I och med att motiveringen har med ”han månar om vår bygd och dess kultur”⁹⁰ bottnar säkerligen de kulturella evenemangen i tradition och historik, varav jag drar slutsatsen att det historiska bruket är att minnas och att bruket är existentiellt. En gissning är också att *Guldåldern* är närvarande. När det gäller trion Thoors, Eriksson och Olofsson så lyder motiveringen att de ställt upp för danslaget, barn- och ungdomslaget samt på träningskvällar. Jag förmodar att det är spelmän som spelat musik för danslaget och dess olika grupper, men är osäker på dess historiebruk vilket inte framgår i motiveringen.

År 2010 fick Kultur i Tiomilaskogen kulturpriset. Kultur i Tiomilaskogen är en förening som månar om finnmarken och dess kultur i Malung-Sälen. Varje år har de en uppskattad helg med kulturella och historiska inslag på finnmarken där besökare åker bil runt och ser på utställningar, tar del av musik och föredrag samt äter lokalproducerad mat.⁹¹ Motiveringen till priset vill framhäva en förmåga att engagera och entusiasmera samt hur nya professionella kulturyttringar får ta plats. Här blandas således både gammalt och nytt, historia och samtid. Här finns både behovet att minnas men även att rekonstruera och upptäcka. Brukarna är både vetenskapligt och existentiellt. Men även ett behov där konstruera och att övertyga återfinns för att legitimera finnmarken som unik och annorlunda från övriga kommundelarna. *Guldåldern* är närvarande men även ”Främmande land” där historien och det liv människan levde på finnmarken framstår som mycket annorlunda mot idag.

2011 fick Lima motorsällskap kulturpriset av kulturnämnden i Malung-Sälen. I motiveringen nämns att ”kultur är ett begrepp som ska användas i vid bemärkelse”⁹². Lima Motorsällskap är en motorklubb där gamla och unga har

⁸⁸ Malung-Sälens kommuns hemsida register över kulturpristagare.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Kultur i tiomilaskogen, 2015, <http://www.kulturitiomilaskogen.se/> Hämtad den 9 maj, 2016, kl. 16.00.

⁹² Malung-Sälens kommuns hemsida register över kulturpristagare.

ett gemensamt intresse, rallycross, folkrace, motocross, skoterkross och enduro. Även här är historiebruket existentiellt och behovet att minnas och funktionen en orientering för ett gemensamt intresse i bygden. Motorsällskapet ägnar sig åt motorsport i många former, både nya och äldre. Här samsas gammalt och nytt och både gamla och unga. *Likhet över tid* kan ses i hur motorsällskapet nyttjar olika former av tävlingsgrenar som funnits sedan länge, samtidigt som nya tävlingsgrenar fått plats.

Fäbodbrukaren Täpp Lars Arnesson fick kulturpriset år 2012 för sitt kunnande och engagemang om bygdens historia. Arnesson har en fäbod på somrarna i Malung och har även sin inkomst via sitt företag där han tillverkar allehanda saker av skinn och päls. Här återfinns i allra högsta grad ett historiebruk som är väl förankrat i bygden. Både fäbodbruk och skinnhantering är något som malungsbygden har i grunden när det gäller ekonomi i forna dagar, förutom det magra jordbruket. Här finns Karlssons behov av att minnas mycket tydligt liksom även det existentiella bruket. *Guldåldern* går också att mycket tydligt urskilja där fäbodbruket och skinnhantverket upplevs som en livsnerv och romantiserad livsstil.

Nästa kulturpristagare har samma djup i sitt historiebruk som den förra pristagaren. År 2013 gick priset till Inga-Brita Berglin som under många år förde vidare sina kunskaper i vävningen och den textila konsten. I motiveringen kan man läsa om hur Berglin haft kurser på skolor och i vävstugor, där hon engagerat och inspirerat andra för att väva traditionella mönster men även utöva egna konstnärliga uttryck. ”Hennes livslånga kulturgärning har satt och sätter värdefulla spår i bygden”⁹³. Behovet är att minnas och bruket det existentiella. Även här återfinns *Guldåldern* men också *Likhet över tid* då äldre mönster återanvänds och ger ett intryck av att vävningen inte ändrats nämnvärt över tid. År 2014 fick två personer kulturpriset, Hampus Kurt Jonsson och Timea Hedlund. Jonsson fick priset för sitt engagemang i konstgrafiska föreningen och hur han inspirerar barn och unga. Motiveringen tar även upp hans arbete med bygdeboken *Skinnarebygd* som kommer ut en gång om året, samt ordboken om malungsmålet. Än en gång är behovet att minnas och bruket existentiellt. I och med Jonssons mångskiftande engagemang i både konst, dialekt och tryckning av forskning om bygden är *Guldåldern* framträdande. Det var bättre förr och det måste bevaras till nästa generation. Den andra pristagaren Timea Hedlund är danslärare på kulturskolan i Malung. Hon fick sitt pris för hennes engagemang för dans och hur hon utvecklat dansen under de år hon varit aktiv. Dansshowen hon arrangerar varje år är mycket populär. Här blir historiebruket något osäkert eftersom det är modern dans som visas.

Bertil Elfström, grundare av Svenska Dansbandsveckan, fick år 2015 kommunens kulturpris för sitt engagemang för dans och dansband, men även för sitt ideella arbete för barn och ungdomar. Historiebruket är existentiellt men inte med ursprung ur malungsbygden utan mer från en gemensam ungdomstid där

⁹³ Ibid.

dansbanden förr var de första rock-, och popbanden (Hepstars, Sven-Ingvars). På något sätt har historiebruket övergått i en nostalgisk samtid där dansbanden idag anpassat sig till den äldre generationen som på 1950-talet lyssnade på dem som mods eller jazzgossar. Denna sorts inplockad existentialism är inte helt ovanlig, detsamma gäller även Hedlund ovan med sin dansshow. *Guldåldern* eller *Likhet över tid* gör att de som växt upp med denna inplockning upplever det som en förankring i bygden.

Det som framträder i detta register över kulturpristagare är frånvaron av det traditionella skinnhantverket och kvarnstenshantverket i bygden, näringar som ända in på 1960-talet (skinnet) var helt dominerande i Malung. En enda pristagare har det traditionella hantverket i sitt historieanvändande, Lars Arnesson med skinn- och pälsömnad. Istället visar sig historiebruket helt andra uttryck där musiken och forskning om bygden återfinns som två stora områden. Man skulle kunna utläsa att musik i alla dess former samt olika forskningar som publiceras i bygdeböcker eller annorstädes om bygden premieras av kulturnämnden i sitt val av kulturpristagare, men även att de nomineringar som kommer in från ortsbor är främst av det slag där musik och forskning dominerar och att detta kan bero på att båda dessa genren kommer medborgarna tydligare till del via underhållning och publicering i olika sammanhang. Tyvärr återfanns inte de nomineringar till kulturpriset hos kommunen som ligger till grund för urval från valda år. Så hur det förhåller sig med vilka ortsborna nominerar går inte att utläsa.

Övriga kulturpristagare är varierande historiebrukare. Det gemensamma är deras engagemang att sprida och göra sitt utövande av historien levande och offentlig för kommunens invånare och turister. Lima Motorsällskap och Timea Hedlund visar upp sina skilda uttryck via olika arrangemang, likaså Dala Riot. Måhända uppvisar Lima Motorsällskap ett tydligare bruk av historia än de två förstnämnda. Det visar att kulturpriset inte är enbart för historiebrukande föreningar utan även för föreningar som utövar samtida uttryck som inte nödvändigtvis bottnar i ett historiebruk.

Enligt Storms användande av historieberättelser så är den återkommande berättelsen *Guldåldern*. Kulturpriset speglar en tid i bygdens historia som var bättre än den samtida kulturen som återfinns i bygden. Trots det så finns samtida kulturuttryck representerade såsom Dala Riot med dataspelsarrangemang och Timea Hedlund med modern dansshow.

7.2 Föreningar och bidrag

Malungs dragspelsklubb ansökte om 2000 kr och fick det också. Summan som söktes var den lägsta summan av alla de föreningsbidrag som inkom 2013. Den högsta summan som ansöktes var 137 000 kr från Malungs hembygdsförening. Den slutgiltiga summan för Malungs hembygdsförening det året bestämdes av kulturnämnden till 60 000 kr. Det som genomgående visas i föreningsbidragsansökningarna för åren 2011-2013 är att bidragen som beviljas är

antingen lika som föregående år eller mindre. I dokumenten återfinns inga motiveringar till varför bidragen blir mindre eller i vissa fall uteblir helt.

Den historiebrukande förening som fick mest bidrag var Malungs hembygdsförening som fick 60 000 kr. Arrangemangsbidragen för år 2012 är inte lika många, endast två historiebrukande föreningar (tabell 4) har ansökt. Malungs folkdanslag 2000 kr och Malungs spelmanslag 2000 kr. År 2013 är det två stycken historiebrukande föreningar som söker arrangemangsbidrag. Quarnstensgrufvans vänner får beviljat 6000 kr i arrangemangsbidrag och Malungs spelmanslag 2000 kr.

De föreningar som fick mest föreningsbidrag år 2014 var Malungs hembygdsförening med 54 000 kr och Malungs spelmanslag 10 000 kr. Det är återkommande föreningar som även år 2013 låg högt på bidragslistan. Malungs hembygdsförening har höga kostnader för sina byggnader på gammelgården och Malungs spelmanslag har uppvisningar och spelar upp till dans. Dessa föreningar verkar ha fått höga bidrag på grund av två olika anledningar. Malungs hembygdsförening har inte samma utåtriktad deltagande som Malungs spelmanslag. Istället läggs kostnader på förvaring och bevaring medan Malungs spelmanslag är utåtriktad och bjuder in medlemmar att deltaga genom att spela egna instrument eller dansa till musiken. Bidragen går alltså till både utåtriktad och mer inåtriktad verksamhet.

Malungs spelmanslag fick i arrangemangsbidrag för år 2014 3000 kr och Quarnstensgrufvans vänner 3500 kr. Föreningsbidragen för år 2015 visar inga stora nyheter, föreningarna är i stort sett detsamma förutom att summorna blivit i vissa fall mindre i vissa fall likadana som året innan (se tabell 3). Det verkar som om nya historiebrukande föreningar inte tillkommer, åtminstone återfinns de inte i föreningsbidragsansökningarna för år 2015.

Arrangemangsbidragen för år 2015 har bland annat gått till Quarnstensgrufvans vänner som anordnade en föreläsning om Gustav Vasa av Herman Lindqvist, spelmansstämma på Rihimäki (Malungs spelmanslag spelade på finnmarken i Malung) för att nämna några av de föreningar som fick arrangemangsbidrag. Med andra ord är det under de år jag analyserat en stor del av föreningsbidragen och arrangemangsbidragen som går till föreningar som använder lokalhistoria med olika uttryck och att användningen i många fall överensstämmer med *Guldåldern*. Materialet visar på ett rikt historieanvändande hos föreningar i bygden men att det kanske inte är unikt för just Malung. De traditionella historiska hantverken som skinnhanteringen återfinns inte alls, kvarnstenshantverket endast hos en förening, Quarnstensgrufvans vänner.

7.3 Föreningar och generationsskifte

Föreningen Talô Malungsmål är idag vilande eftersom ingen riktigt har tid att driva och fullfölja idéer och visioner. En grund i föreningen för något år sedan var möten med ortsbor för att tillsammans berätta historier på malungsmål. Strävan

och funktionen i föreningen var och är att främja malungsmålsdialekten i tal och skrift vilket föreningen gjort i och med de forna mötena och en ordbok. Men sedan tog det stopp. Jag kan uppleva att det är ett generationsskifte som orsakar att föreningen inte längre är drivande och aktiv. Fler ungdomar måste in i föreningen för att nya tankar och idéer om hur föreningen ska drivas utvecklar föreningen och får intresse hos en yngre generation. Historiebruket i föreningen är ju grundat på att minnas dialekten där bruket blir existentiellt där funktionen landar i en orientering för ortsborna, en identitet. Malungsmålet har dock mer och mer försvunnit som övriga dialekter i Sverige. Det är endast de äldre som talar malungsmål, det är få ungdomar som idag har malungsmålet som sin identitet.

En annan förening med liknande problem är Malungs vävkammare som önskar att ungdomarna ska hitta till deras lokal och börja väva. I och med att de själva sett sina far- och mormödrar och även sina egna mödrar väva är vävningen något som de minns och vill sprida och bevara till kommande generationer. Problemet är att den yngre generationen inte känner igen det samhälle och det identitetsskapande som vävningen utgör för den äldre (oftast kvinnliga) generationen. Dagens unga kvinnor sätter sig inte vid en vävstol för att väva sin egen duk eller pläd, för dem är vävningen något som är tidskrävande. Detta är Malungs vävkammare medvetna om men ser också hur den yngre generationen när den blir äldre faktiskt kommer till deras lokal. Inte så många men ändå. Bruket av historia i dessa sammanhang, att väva, blir något hemtryggt och hemtrevligt. Här är ånyo att minnas behovet och funktionen en förankring i tillvaron. En del av de mönster som vävs är flera generationer gamla och är återkommande i vävstolar sedan flera år hos Malungs vävkammare. Den traditionella malungsflocken är mycket populär vid vävkammarens auktioner och visar på att de traditionella mönstren är en historiebärare – att ortsbor gärna lägger en duk i malungsflock på bordet för att visa tradition och samtidigt en stolthet över vad som kan komma ur en vävstol. *Guldåldern* är närvarande. Kvinnorna väver mönster som sedan länge har en publik som känner igen mönstren och kan förhålla sig till dem som att ”ett sådant mönster vävde min farmor”. Att på det sättet få en förlängd historisk förankring till sina förfäder skänker både trygghet och en kontinuitet som i förlängningen bildar en stabil identitet. Denna identitet var ju även föreningen Talô Malungsmål mål, men har idag inte lett till vidare dialektmöten i bygden vilket har lett till att malungsmålet i sig har en något mer osäker framtid än vävningen som är utbredd över hela Sverige och inte enbart i Malung.

Den enda föreningen som hade lätt att få ungdomar till sig var motorföreningen Big Wheels. Många av de övriga föreningarna visade ha problem med att få ungdomar intresserade av sin verksamhet. Malungs hembygdsförenings informant uppmärksammade på två problem, inte bara att unga inte är intresserade av att bli medlemmar men även att det är kostsamt att renovera äldre byggnader vilka hembygdsföreningen i Malung har åtskilliga. Historiebruket är tydligt ett behov i att minnas och att bevara och förmedla det gamla bondesamhället. Även

här är ju funktionen att orientera sig och förankra sig historiskt i bygden, att ha en gemensam historia att luta sig mot. *Guldåldern* framträder mycket tydligt i hur föreningen förvaltar gamla byggnader och visar på föremål och även skinnhantverket och garveritraditionen. Intresset för hembygdsföreningen är inte stort hos politiker och tjänstemän. För varje år som går får föreningen mindre och mindre anslag att driva gammelgården med. Det är som om vissa politiker och tjänstemän inte alls är intresserade att bevara och minnas de gamla traditionerna i bygden via det skinnmuseum och garveritraditioner som gammelgården förmedlar. Istället uppstår det konflikt mellan hembygdsföreningens behov av att minnas och politikernas och tjänstemäns behov av att glömma och fördölja för att istället se in i framtiden med nya och förhoppningsvis vinstdrivande projekt. Detta ointresse som kommunens politiker uppvisar för bygdens kultur bottnar säkerligen i den ekonomiska osäkerhet som uppstått sedan år 2015.

Intervjuerna med informanter för Skinnmuseet och Arjons museum i Öje, Föreningen Big Wheels, skinnutställningen på Jannesgården, Yttermalungs bagarestugeförening, Edets kvarn i Yttermalung, Malungs folkdanslag samt Öje väv och bak uppvisar skilda historiebruk. Endast Big Wheels är en förening som har alla åldrar inom sin organisation och som inte har problem med att få unga som medlemmar. Här återfinns till och med en ungdomssektion som är levande och mycket aktiv. De övriga föreningarna har problem med att få ungdomar som medlemmar. Historiebruket visar sig vara komplext och inte alltid så enkelt att förklara. Skinnmuseet och Arjons museum i Öje är båda små och drivs av några få eldsjälur som ideellt försöker få fler intresserade av bygdens historia via utveckling och marknadsföring av dessa museer. Historiebruket är att minnas och att visa på en förgången tid som de drivande anser är av vikt att förmedla den yngre generationen så den kan se hur en skinnfabrik såg ut på 1970-talet. I detta fall blir *Guldåldern* mycket tydligt då skinnfabriken är helt intakt som den en gång såg ut och visar symaskiner, verktyg och mönster för skinnsömnad. I dag är ju som nämnts ovan endast ytterst få skinnfabriker kvar i bygden.

Föreningen Big Wheels har sin passion i bilar och att vårda och bevara dessa. Men här är inte själva föremålet bilen ett passivt objekt som enbart kan beskådas. Här används bilen i olika sammanhang tillsammans med andra som också kör sina bilar eller mekar med dem. Föreningen är mycket aktiv och drar till sig ungdomar. Historiebruket är inte enbart att minnas utan även en livsstil där musik, kläder och andra saker ständigt återfinns i medlemmarnas vardag. De bjuder in även icke-medlemmar till träffar och öppet hus. Historiebruket är att minnas men samtidigt är funktionen inte riktigt åt identitetshållet eftersom bilar finns i hela världen och att de bilar som återfinns inom föreningen och som är privatägda är av skiftande slag, från olika länder och har skiftande ålder. Men bilintresset i bygden är stort, kanske på grund av att övriga kommunikationer är relativt dåliga. Persontåg finns inte längre i Malung och bussar är inte populära på grund av att de inte går överallt. Transportmedlet som står till förfogande är den egna bilen. Identiteten återfinns inte i den traditionella historiska grunden i bygden

utan finns i en tänkt gemenskap som föreningen skapar via olika arrangemang, resor och möten med andra bilentusiaster. *Guldåldern* återfinns med tydliga signaler i bilmärken, kläder, frisyrer och musik. Här eftersträvas en tidsperiod 1940-1960-tal och det är där som identiteten finns.

En sviktande form av identitet är den skinnutställning som kultur- och fritidsförvaltningen har ansvar för i Jannesgården i Malungs centrum. Skinnutställningen är idag inte öppen för allmänheten och det finns inga planer på att öppna den. Skinnutställningen tillkom av initiativ från kultur- och fritidsförvaltningen för flera år sedan, men eftersom inget uppdrag skrevs om hur skinnutställningen skulle skötas eller vad syftet skulle vara har utställningen fallit i glömska. Malungsborna identifierar sig inte idag med skinnhantverket. Det kan bero på att många ännu minns hur det var att arbeta på fabrik med skinnsömnad och inte ser någon tjusning i att minnas denna epok som så snabbt försvann när importerade skinnprodukter tog över marknaden. Det är som om ingen vill bli påmind om det förflutna då fabriker blev tvingade att varsla för att så småningom gå i konkurs. Både skinnmuseet i Öje, skinnmuseet på hembygdsgården samt denna skinnutställning är inget som Malungsborna verkar intresserade av. Om de var det så hade något av dessa museer varit mer tillgängliga och mer aktiva än de är idag. Historiebruket upplevs i skinnutställningen på Jannesgården som ett icke-bruk där brukarna är politiker, behovet är att glömma, och funktionen är rationalisering. Här är det absolut ingen *Guldålder* som visas utan istället tvärtom *Framsteget*. Det var sämre förr nu går vi mot ljusare tider. Funktionen med denna skinnutställning finns även i att restaurera då samlade skinnfabrikörer för enbart några år sedan hade guidade visningar för skolelever i byggnaden för att fylla behovet att återupptäcka det forna skinnhantverket för den yngre generationen. Här återfinns bruket på ett mer moraliskt plan där en skyldighet finns hos dagens få kvarvarande skinnfabrikörer att visa den yngre generationen hur det en gång var.

Yttermalungs bagarestugeförening och Öje väv & bak är återigen föreningar som vill visa och bevara det som äldre generationer gjort genom att göra precis som de gjorde. I detta fall är det att baka knäckebröd på gammalt vis i vedeldad ugn. Även här är det svårt att få ungdomar att engagera sig i föreningen. Historiebruket är att minnas, bruket existentiellt där funktionen är identitet och förankring i bygden. *Guldåldern* är starkt närvarande i denna bagarestugeförening när nostalgi och minnen från svunna tider och då speciellt kvinnans göromål i hemmet, i detta fall, bakning får stå som en ”urplockad” del från ett förflutet. *Guldåldern* visar sig även hos föreningen Edets kvarn i Yttermalung i och med restaurering av en skvaltkvarn. Föreningen vill visa hur man malde säd för att få mjöl till gröt och bröd förr. Behovet är även här att minnas gemensamt och samtidigt visa på bygdens historia. Funktionen är att vilja identifiera sig med svunna tider och sina förfäder. Nästan alla de föreningar som här diskuterats kring har eldsjälur som är födda och uppväxta i den miljö de även driver föreningslivet. Endast några få kommer utifrån och engagerar sig i bygdens historia via olika

föreningar. Här kan bland annat nämnas Skinnmuseet och Arjons museum i Öje samt Malungs vävkammare.

Historiebruket hos Malungs folkdanslag visar sig vara existentiellt där de gamla danserna och folkdräkterna får liv och rörelse. De vänder sig till gamla och unga, men även här är det svårt att få ungdomar att sluta sig till gruppen av medlemmar. Den dansande *Guldåldern* visas gärna upp för publik och sprider färg och glädje samt tradition. Överlag så är denna *Guldålder* och behovet av att minnas det som representerar många av de föreningar som i denna text presenterats. De flesta föreningar är ideella och har inga större ekonomiska vinster, det är inte heller det som är drivande, utan istället är det att föra gamla traditioner och visa på hur det såg ut förr som är drivkraften.

De två föreningshemsidor jag valt att ta med visar olika upplägg. Malungurs hemsida visar tydligt användande av historia i och med kläder, sång och musik. Här eftersträvas att klä ut sig i tidsenliga kläder samt att även tidsenliga instrument används. Sidan förmedlar ett glatt gäng som vill uppträda inför publik. Historiebruket är här en ”lek” där historieanvändandet blir något roligt och inte nödvändigtvis ska skildra hur det var exakt. Behovet är ändå att minnas och att bruket är det existentiella där brukarna är alla. Denna förening vill ha roligt och vill bjuda in andra att ha lika roligt. Historieanvändandet är inte vetenskapligt eller pedagogiskt utan här blandas många historiska epoker lite hur som helst för att få en dramatisk effekt eller för att helt enkelt vara underhållande – ett kommersiellt bruk. Till skillnad från denna hemsida så framstår Quarnstensgrufvans vänner hemsida helt annorlunda. Här finns ett större seriöst inslag med oerhört mycket fakta och bitvis även pedagogiskt upplägg. Även här uppvisar hemsidan på ett behov att minnas men till skillnad från Malungurs hemsida visar denna hemsida en grund i ett mer vetenskapligt grundat historiebehov som återfinns i att upptäcka och rekonstruera där historiker och historielärare kan tolka och hämta fakta för vidare forskning i kvarnstenshantverket i Malung och övriga Sverige och Norden. Quarnstensgrufvans vänner hemsida uppvisar även ett behov om att återupptäcka, här finns en historia som sedan länge varit glömd och bruket blir moraliskt där en skyldighet återfinns att visa denna glömda historia för samtiden. Brukarna blir då välutbildade och ett engagerande skikt, men att sidan nås av alla som är intresserade av bygdens kvarnstenshantverks historia. Här återfinns således en mängd olika historiebruk, vilket inte framgått lika tydligt hos de övriga föreningarna som presenterats i denna uppsats.

7.4 Historiebruket i Malung

Det som framkommer efter denna genomgång av Malungsbors historiebruk är hur framträdande behovet är att minnas vilket ger ett existentiellt bruk där alla är brukare och funktionen framträder som en orientering i tillvaron, ett identitetssökande helt enkelt som bitvis har sin grund i den lokala historien. Brukarna av det kollektiva historiebrukandet är den äldre generationen. Men Big Wheels sticker ut med en egen ungdomssektion vilket inte återfinns hos de övriga

föreningarna. I endast några få fall finns annat historiebruk än behovet att minnas. Här framträder föreningen Quarnstensgrufvans vänner som jag anser har flera olika historiebruk där även det moraliska och det vetenskapliga lyft fram. Detta historiebruk visas även hos skinnutställningen på Jannesgården i Malung, men har idag inte utvecklats och gett plats i bygden på samma sätt som Quarnstensgrufvans vänners offentliga aktiviteter och en faktafylld hemsida. Skillnaden häri återfinns även att det ena historiebruket är inom en förening och det andra historiebruket återfinns inom de kommunala förvaltningarna vilket visar sig inte ha samma drivkraft som eldsjälarna i en förening har.

Det kollektiva historiebrukandet kan vara smalt och med endast några få eldsjälarna men ändå återfinnas som en stark faktor i en liten by. För exempelvis skiljer sig de få eldsjälarna i Öje som driver Skinnmuseet och Arjons museum från övriga föreningar eftersom de driver museerna vidare trots så få engagerade. Det visar att det kollektiva brukandet inte behöver ha en stor organisation bakom sig utan fungerar någorlunda ändå och att intresserade kan ta del av det historiebruk som förmedlas av föreningen. Detta står ju skarp kontrast till den skinnutställning som kommunen har drivit men trots sina resurser inte fortsatt med att utveckla. Att bruka historia handlar till sist om intresse och engagemang. Finns intresset att bruka historia kollektivt och att eldsjälarna ser till att så finns tillgängligt för intressenter och andra drivs det vidare och utvecklas oavsett hur få som är engagerade. Finns däremot inget intresse alls, eller att det är svårt för utomstående att påverka faller ofta historiebruket i glömska och malpåse fastän en hel kommunorganisation kan finnas bakom ett projekt från början.

De föreningar jag tagit del av i denna studie uppvisar många olika genren och uttryck, alltifrån dans, bilar och musik till vävning och kvarnstenar. Det som många föreningar har gemensamt är deras brist på yngre medlemmar vilket utgör en garanti för att användandet av just den del av historien de valt att förmedla ska hållas vid liv även för kommande generationer. En del av föreningarna uppvisar ett historiebruk som inte är förankrat i bygdens historia, för exempelvis Big Wheels. Denna typ av historiebruk är inte förankrat i bygden utan är ett konstruerat minne. Några amerikanska bilar under 1950-talet i Malung fanns inte. Även dansbandsveckan är ett konstruerat minne där dansband inte specifikt är unikt för just Malungs historik men som plockats upp och blivit en del av bygdens identitet i dag. Annars är det övervägande föreningar som på något sätt återkopplar sitt historiebruk till bygden, inte alls det unika traditionella som utmärkte just Malungs förflutna som skinnhantverket eller kvarnstenshantverket, men en mer allmän historia om ett gemensamt svenskt förflutet. Sett till kulturpristagarna så är det också vanligt förekommande att pristagarna är valda för sin insats inom olika historiebruk där bevarande och spridning av ett visst historiebruk premieras. Men någon hög- eller lågkulturdistinktion återfinns inte, utan här finns pristagare ur alla läger och uttryck. Kulturpriset återspeglar alltså ingen ”finkultur” där det smala och ”finkulturella” skulle ha en fördel gentemot populär masskultur. Här

representeras istället en mängd olika uttryck varav musiken och bygderomantiken och bygdehistoriken (texter) har en framträdande roll.

7.5 Varför håller de på med det de gör, vad fyller det för funktion?

Det behov av historiebruk som hela tiden återkommer i nästan allt det material jag använt mig av i denna uppsats kring hur Malungsbor använder historia är behovet av att minnas. Bruket av det existentiella är mycket tydligt för att orientera sig i samtiden. Funktionen att använda historia för att minnas verkar grunda sig i att Malung som bygd har en något osäker identitet i nutid. Malung som förr var en bygd full av framtidstro med många skinnfabriker, garverier och JOFA som ett varumärke ut i landet, har idag inget av detta kvar⁹⁴. Att då vända sig tillbaka mot denna *Guldålder* och försöka uppleva dessa framgångar ännu en gång är något som mina analyser visar.⁹⁵ De föreningar som inte använder historia där det förtlutna inte är så länge sedan verkar ha lättare att dra till sig ungdomar såsom Big Wheels, medan de mer traditionella historiebrukande föreningarna idag har mycket svårt att dra till sig ungdomar. Men trots sviktande medlemsantal och trots sviktande engagemang från kommun och ortsbör så hålls historiebrukande föreningar vid liv enkom för att hålla kvar de minnen och den *Guldålder* som så klart finns kvar i många äldres minnen. Det var ju trots allt inte förrän på 1960-1970-talet som det på allvar började gå nedför i bygden med skinn- och garveriindustrin.

En del av föreningarna vilar inte enbart på behovet att minnas, utan här återfinns även andra behov av historieanvändandet. Quarnstensgrufvans vänner har även ett vetenskapligt uttryck där forskning och föreläsningar återfinns som en del i historieanvändandet. Här återfinns en annan nyfikenhet som går längre än enbart i den lokala historien. Här finns ett vidare tänk som inkluderar en bredare historia och ett större sammanhang.

Min hypotes löd att ju mindre identitet en bygd uppvisar ju fler andra identiteter kan återfinnas i bland annat föreningslivet. Malung som bygd var för endast femtio år sedan ledande inom skinnbranschen i Sverige med flera skinnfabriker på orten och en stor del av ortsborna var anställda inom skinnindustrin. Går vi ännu längre tillbaka så återfanns en annan näring, kvarnstenshantverket som pågick i över tusen år. Båda dessa näringar var binärningar och komplement till det magra jordbruket i bygden. Häri borde en identitet finnas och byggas på när det gäller historiebruket. Men så visar det sig inte vara i Malung. Det finns förvisso en förening som vill sprida och öka kunskapen om kvarnstenshantverket och det finns även skinnmuseer som sporadiskt har öppet för allmänheten för att visa skinnhantverket. Men de flesta andra föreningar bygger på helt andra identitetsskapande historiebruk som inte är unikt för bygden utan istället i det allmänna bondesamhället som är likartad i hela

⁹⁴ Se detta arbete s. 6, punkt 4.

⁹⁵ Se detta arbete s. 14, punkt 6.1.

landet eller ett historiebruk som har sin historia närmare nutid som exempelvis Big Wheels där bilen och motorer är i fokus. Malung har inte kvar sin identitet i kvarnstens- eller skinnhantverket utan uppvisar istället historiebruk där identiteten är allmän och gemensam med många andra kommuner i landet som också har en vag kvardröjande identitetsförankring i sin egen historia. Det som Westin menar om att platser kan bli starkt identitetsskapande och att platsen ligger till grund för vem man anser sig vara och vem andra är, framstår inte så klart i Malung och dess historiebruk. De skarpa gränser och åtskillnader som Westin diskuterar är inte tydliga i Malungsbors användande av historia kollektivt.⁹⁶ De historiska hantverken inom skinn- och kvarnstenstraditionerna är idag inte något som tas upp nämnvärt i Malungsbors historiebruk och skapar inte den unika identitet och de tydliga åtskillnader som Westin anser att en plats kan bidra till i ett identitetsskapande.⁹⁷ Istället finns en vilja att ”konstruera” en identitet där andra uttryck som inte är förankrade historiskt i bygden återfinns som Big Wheels, och Dansbandsveckan.

8. SAMMANFATTNING

Jag har i denna uppsats försökt utröna hur Malungsbors brukar historia kollektivt. Det visade sig att de föreningar jag valt att undersöka har skilda uttryck och olika genrer men att de alla brukar historia på något sätt och utifrån olika behov. Det absolut mest framträdande är behovet att minnas, samt den gemensamma *Guldåldern* där det förflutna ses som att det var bättre förr och därför ska vissa delar av historien bevaras och visas för eftervärlden. Jag har undersökt och intervjuat historiebrukande kulturföreningar i Malung, samt synat kulturpristagare i bygden och även analyserat två kulturföreningars hemsidor samt gått igenom föreningsbidragsansökningar och arrangemangsbidragsansökningar. Allt detta sammantaget uppvisar ett gemensamt behov av att minnas och att bruka historia existentiellt i den samtid där malungsbygden har tappat sin forna identitet som skinn- och garverimetropol för att hitta tillbaka till sin forna storhet. Men ändå återfinns inte historiebruket i denna tradition med skinn- och garverihantverk utan tar upp annan historisk verksamhet som pågick samtidigt med skinn- och garveristorhetstiden i bygden. Att inte själva skinn- och garverihantverket återfinns som tänkas kunde i föreningarnas historiebruk kan bero på det trauma nedgången av dessa hantverk den äldre generationen upplevde under 1960-1980-talet, därav val av andra historiebruk som mer vardagsnära ting som vävning, bakning, malning, dans och musik som innebär en mer positiv upplevelse för individen och de engagerade än att bli påmind om den storhetstid inom skinnäringen som aldrig mer kan uppnås.

När det gäller kvarnstenshantverket verkar den traditionen vara ett minne blott och knappt det. De som utövade hantverket vid slutet av 1800-talet

⁹⁶ Se detta arbete s. 8, punkt 5.

⁹⁷ Ibid.

kanske var så få att en identitet i senare tid som ”kvarnstenshuggarbygden” inte var att föredra plus att skinnäringen vid samma tid nog gjorde att den äldre näringen ersattes av en annan som var på uppgång. Storhetstiden för kvarnstenshuggningen återfinns för långt tillbaka i tiden för att en identitet ska kunna grundas och ge klang i samtiden. Men andra kommuner visar att även mycket gamla traditioner som sedan länge är borta går att förankra i en bygd i en samtid där ett behov uppstår eller eldsjälarna får verka och resurser finns. Visby är exempel på detta i och med sin medeltidsvecka och även Koppardalen i Avesta. Det återstår att se vilka behov av historiebryk som Malung står med i framtiden och vilka resurser som då finns att återskapa det förflutna.

KÄLL- OCH LITTERTURFÖRTECKNING

Primärkällor

Intervjuer med informanter för kulturföreningar och kultur- och fritidsförvaltningschef i Malung-Sälens kommun, se Bilaga 2.

Malung-Sälens kommuns hemsida register över kulturpristagare. Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 15.03.

<http://malung-salen.se/kulturfritidochturism/kulturochsevardheter/kulturpris.4.73524e2413e64b1dd111405.html>

Malung-Sälens kommuns föreningsregister. Kultur- och fritidsförvaltningen i Malung-Sälens kommun.

Malung-Sälens kommuns förenings- och arrangemangsbidragsansökningar för åren 2011-2015. Kultur- och fritidsförvaltningen i Malung-Sälens kommun.

Malungurs hemsida. Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.22.

<http://malungur.webnode.se/>

Quarnstensgrufvansv vänners hemsida. Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.04.

<http://www.quarnstensgrufvansvanner.se/>

Litteratur

Andersson, Joakim, (2008). *Skilda världar. Samtida föreställningar om kulturarvsplatser*. Linköpings universitet. Filosofiska fakulteten.

Aronsson, Peter, (2002). Historiekultur, politik och historievetskap i Norden. s. 189-208. I: *Historisk tidskrift*. 122:2.

Aronsson, Peter, (2004). *Historiebruk – att använda det förflutna*. Studentlitteratur.

Blomquist, Malin, (2002). *Arvet. Om återväxt inom hembygdsföreningar och arbetslivs-museer*. Linköpings universitet.

Brunnhage, David, (2014). *I döda kungars sällskap. Historiebruk och historiemedvetande kopplat till Sverigedemokratisk ungdom på Facebook mellan 2010-2014*. Högskolan i Halmstad.

Grundberg, Jonas, (2004). *Historiebruk, Globalisering och Kulturarvsförvaltning. Utveckling eller konflikt?* Göteborgs universitet.

Hållans Stenholm, Ann-Mari, (2012). *Fornminnen. Det förflutnas roll i det förkristna och kristna Mälardalen.* Nordic Academic Press.

Jonell Ericsson, Britta, 1976, Skinnindustrins ekonomiska betydelse, I: *Malung ur en sockens historia, tredje delen.* Veirulf, Olle (red.). s. 419-441. Malungs Boktryckeri AB.

Karlsson, Klas-Göran, (2014). Historia, historiedidaktik och historiekultur. I: *Historien är närvarande. Historiedidaktik som teori och tillämpning.* Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf (red.). Studentlitteratur.

Kresten, Peter & Elfwendahl, Magnus, (1994). Malung – en glömd kvarnstensmetropol. I: *Skinnarebygd 1994*, s. 10, 14. Bondpä, Kajsa (red.). Malungs hembygdsförening.

Lindholm, Jan, (2012). Järnvägstrafik till Sälen. I: *Motion till Riskdagen 2012/13:T237.*

Ronström, Owe, (2008). *Visby. Från sliten småstad till medeltidsikon.* Carlssons.

Rosander, Göran, 1976, Skinnaryrkets roll i bygdens näringsliv. I: *Malung ur en sockens historia, tredje delen.* Veirulf, Olle (red.). s. 14-29. Malungs Boktryckeri AB.

Rosendahl, Yngve, (1990). *Sälen och Sälenfjällen. Från fäbod till modern turistort.* Dalaförlaget.

Staecker, Jörn, (2004). Hjältar, kungar och gudar. Receptionen av bibliska element och av hjältediktning i en hednisk värld. I: *Minne och myt.* Berggren, Åsa, Arvidsson, Stefan & Hållans Stenholm, Ann-Mari (red.). s. 41-82. Nordic Academic Press.

Storm, Anna, (2005), *Koppardalen Om historiens plats i omvandlingen av ett industriområde.* Avd. för teknik- och vetenskapshistoria Kungl. tekniska högskolan

Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.*Elanders Gotab.

Westin, Kerstin, (2001). Finns det en norrländsk identitet? I: *Kan norra Sverige regionaliseras? Beslutsprocesser och medborgarperspektiv.* Lidström, Anders (red.). s. 81-93.

Zander, Ulf, (2006). *Clio på bio. Om amerikansk film, historia och identitet*. Historiska media.

Elektroniskt material

Dalawux, Hämtad den 28 april 2016, kl. 16.38.

<http://www.dalawux.se/sv/hitta-utbildningar/#Kurs-2228;Skinnutbildning>,

Dansbandsveckan, 2016, Hämtad den 16 maj, 2016, kl. 17.11.

<http://dansbandsveckan.se>

Kultur i tiomilaskogen, 2015, Hämtad den 9 maj, 2016, kl. 16.00.

<http://www.kulturitiomilaskogen.se/>

Kulturlaboratoriet, Hämtad den 3 maj, 2016, kl. 20.38.

<http://www.kulturlaboratoriet.se/>

Malung-Sälens kommun, 2014, Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 15.03.

<http://www.malung-salen.se/kulturfridochturism/kulturochsevardheter/jannesgarden.4.73524e2413e64b1dd111518.html>

Malungs hembygdsförening, Hämtad den 28 april 2016, kl. 09.55.

<http://malungshembygdsforening.se/html/maal.html>,

Malungur, Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.22.

<http://malungur.webnode.se/>

Malungur, Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.35.

<http://malungur.webnode.se/bildgalleri/>

Malungur, Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.38.

<http://malungur.webnode.se/kontakta-oss/>

Malungur, Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.27.

<http://malungur.webnode.se/om-oss/>

Mojanis, Anders, 2014, Möter motstånd från älvräddarna. I: *Dalademokraten*.

Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 16.00.

<http://www.dalademokraten.se/dalarna/malung/moter-motstand-fran-alvraddarna-1>

Mojanis, Anders, 2008, Edets kvarn får nytt liv. I: *Dalarnas Tidningar*. Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 15.56.

<http://www.dt.se/edets-kvarn-far-nytt-liv>

Mojanis, Anders, 2006, Orörd skinnfabrik i trettio år. I: *Dalarnas Tidningar*. Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 13.16.

<http://www.dt.se/allmant/dalarna/orord-skinnfabrik-i-30-ar>

Normark, Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 14.05.

<http://www.normark.se/default.asp?PageID=517>

Nissdal-Olin, Lisa, 2010, Öje öppnar fiskemuseum. I: *Dalarnas Tidningar*. Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 14.14.

<http://www.dt.se/oje-oppnar-fiskemuseum>

Nosff Nyköping-Oxelösund Släktforskarförening. Hämtad den 21 april, kl. 11.29.

<http://nosff.org/historiskt-mote-vid-helgens-slaktforskardagar-karlstad/>

Quarnstensgrufvans vänner, Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.44.

<http://quarnstensgrufvansvanner.se/om-quarnstensgrufvans-v-nner.html>

Quarnstensgrufvansv vänner, Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 18.52.

<http://quarnstensgrufvansvanner.se/Verksamhetsber%C3%A4ttelser.html>.

Quarnstensgrufvans vänner, Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 19.00.

<http://quarnstensgrufvansvanner.se/kvarnstensbrottet-stra-utsj.html>

Quarnstensgrufvans vänner. Hämtad den 2 maj, 2016, kl. 19.02.

<http://quarnstensgrufvansvanner.se/kvarnar%20i%20malung.html>

Quarnstensgrufvans vänner, Hämtad den 3 maj, 2016, kl. 14.44.

<http://quarnstensgrufvansvanner.se/ldre-br-drecept.html>

Rästångabygdens kulturförening, 2008, Hämtad den 11 maj, 2016, kl. 14.54.

<http://www.rbkultur.se/kulturvad.html>

Scandinavian Mountains, 2016, Hämtade den 16 maj, 2016, kl. 17.06.

<http://scandinavianmountains.se>

Talô Malungsmål. Hämtad den 28/4, 2016, kl. 07.57.

<http://malungsmal.se/index.html>

Tv Malung-Sälen. *Analysgruppens presentation av Malung-Sälens kommuns ekonomi*. Hämtad den 28 april, 2016, kl. 10.43
<http://www.tvmalung-salen.se/artiklar.php?id=191,.>

Visit Dalarna, Hämtad den 28 april 2016, kl. 10.15.
<http://boka.visitdalarna.se/se-gora/a447585/alla-skinbutiker/detaljer>

BILAGA 1

Malungsbors historiebruk. Kollektivt användande av historia i offentliga sammanhang

Historiebruk

Hur många är ni i er förening?

Vad gör ni i er förening?

Vad har ni för gemensamt mål i föreningen? Vad är ert syfte?

Hur mycket tid lägger ni ner på att mötas och träffas i er förening?

Hur visar ni upp er för allmänheten? I vilka sammanhang?

Hur mycket omsätter ni?

Vad har ni för planer för framtiden?

Finns det någon i er förening som skulle vilja ställa upp på en djupare intervju om er förening?

BILAGA 2

Intervjuer med informanter. Av författaren utvalda historiebrukande föreningar i Malung:

1. *Skinnmuseet och fiskemuseet i Öje*. Telefonintervju med informant gjordes den 19 april 2016.
2. *Malungs vävkammare*. Intervju gjordes med ordföranden och medlemmar i Malungs vävkammars lokaler i Malung den 26 april 2016.
3. *Föreningen Big Wheels*. Telefonintervju gjordes med informant den 19 april 2016.
4. *Skinnutställningen på Jannesgården*. Telefonintervju gjordes med kultur- och fritidsförvaltningschefen i Malung-Sälen den 19 april 2016.
5. *Yttermalungs bagarestugeförening*. Telefonintervju gjordes med informanten den 19 april 2016.
6. *Edets kvarn i Yttermalung*. Telefonintervju gjordes med informanten den 19 april 2016.
7. *Malungs folkdanslag*. Telefonintervju gjordes med informanten den 19 april 2016.
8. *Öje väv & bak*. Telefonintervju gjorde med informanten den 19 april 2016.
9. *Talô Malungsmål*. Intervjun gjordes hemma hos f.d ordföranden den 26 april 2016.
10. *Malungs hembygdsförening*. Intervjun gjordes på Malungs bibliotek med nuvarande ordförande i Malungs hembygdsförening den 27 april 2016.